

Ukmergės rajono
savivaldybė

**KTU ARCHITEKTŪROS IR STATYBOS INSTITUTAS
TERITORIJŲ PLANAVIMO CENTRAS**

**UKMERGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS
BENDROJO PLANO KEITIMAS**

BENDROJO PLANO KEITIMO KONCEPCIJA

DARBO UŽSAKOVAS IR PLANAVIMO ORGANIZATORIUS:
UKMERGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJA

Instituto direktorius

Dr. R. Bliūdžius

Projekto vadovas

Dr. E. Ramanauskas

KAUNAS 2017

**UKMERGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS BENDROJO PLANO KEITIMO RENGĖJŲ
SĄRAŠAS**

Vykdytojai:

Arch. dr. Evaldas Ramanauskas (ATP 1397)	projekto vadovas, teritorijų planavimas
Inž. Antanas Burkus (31570)	inžinerinė infrastruktūra
Arch. Nijolė Steponaitytė (1498)	kultūros paveldo ir kraštovaizdžio vertinimas
Arch. prof. dr. Kęstutis Zaleckis	teritorijų planavimas, susisiekimo sistemos
Inž. dr. Gintė Jonkutė	kraštovarka, socialinė–kultūrinė, gamtinė aplinka
Arch. Jelizavieta Karasiova	teritorijų planavimas, kraštovarka

TURINYS

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

IVADAS	4
1. UKMERGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDROJO PLANO KONCEPCIJAI ĮTAKOS TURINTYS VEIKSNIAI	6
2. UKMERGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS PLANINĖS IR ERDVINĖS STRUKTŪROS VYSTYMO PRINCIPAI	7
2.1. Ukmergės rajono savivaldybės plėtros kryptys.....	7
2.2. Ukmergės rajono savivaldybės teritorijos funkcinio zonavimo ir urbanistinės plėtros teritorijų vystymo principai.....	7
3. KONCEPCINĖS UKMERGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS VYSTYMO PRIEMONĖS	8
4. KONCEPCINIAI SPRENDINIAI	11
4.1. Koncentruotos plėtros alternatyva.....	12
4.2. Tolygios plėtros alternatyva.....	13
4.3. Gyvenamųjų teritorijų plėtra.....	14
4.4. Pramonės teritorijų vystymas.....	15
4.5. Rekreacijos vystymas.....	15
4.6. Socialinė–kultūrinė aplinka.....	18
4.7. Žemės ūkis.....	18
4.8. Kraštovaizdžio formavimas.....	19
4.9. Nekilnojamasis kultūros paveldas.....	20
4.10. Inžinerinė infrastruktūra.....	21
4.11. Susisiekimo sistema.....	22
5. APIBENDRINIMAS, KONCEPCIJŲ ALTERNATYVŲ SPRENDINIŲ PRIVALUMAI IR TRŪKUMAI	23
IŠVADOS	25

GRAFINĖ DALIS

1. Teritorijos vystymo koncepcija, M 1:50 000. I alternatyva, Nr. K-1;
2. Teritorijos vystymo koncepcija, M 1:50 000. II alternatyva, Nr. K-2.

IVADAS

Ukmergės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano (toliau – Bendrasis planas) keitimas atliekamas vadovaujantis Ukmergės rajono savivaldybės tarybos 2016 m. rugpjūčio 26 d. sprendimu Nr. 7-203 „Dėl Ukmergės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo“ bei Ukmergės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2016 m. rugsėjo 5 d. patvirtinta Ukmergės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo planavimo darbų programa.

Bendrojo plano keitimas atliekamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos (LR) įstatymais, LR Vyriausybės nutarimais, taisyklėmis ir kitais norminiais dokumentais, reglamentuojančiais teritorijų planavimą: LR teritorijų planavimo įstatymo pakeitimo įstatymu (Žin. 2013-07-16, Nr. 76-3824), LR žemės įstatymu (Žin. 1994-05-06, Nr. 34-620), Visuomenės informavimo, konsultavimo ir dalyvavimo priimančiam sprendimams dėl teritorijų planavimo nuostatais (Žin. 1996-09-25, Nr. 90-2099), Kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų rengimo taisyklėmis (TAR, 2014-01-06, Nr. 25), Teritorijų planavimo normomis (TAR, 2014-01-08, Nr. 91), Urbanizuotų teritorijų susisiekimo sistemų planavimo normomis (TAR, 2016-09-07, Nr. 23314), Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašu (Žin. 2004-08-21, Nr. 130-4650) ir kt.

Ukmergės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo tikslai

Ukmergės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo tikslai:

1. sudaryti sąlygas darniai Ukmergės rajono savivaldybės teritorijos raidai, nuosekliai erdvinės ir funkcinės integracijos politikai įgyvendinti, kompleksiskai spręsti socialinius, ekonominius, ekologinius uždavinius;
2. patikslinti Ukmergės rajono savivaldybės gyvenamųjų vietovių, inžinerinės ir socialinės infrastruktūros vystymo bei įgyvendinimo gaires, patikslinti esamas ir nustatyti naujas plėtrai reikalingas teritorijas;
3. sudaryti sąlygas racionaliam Ukmergės rajono savivaldybės gamtinių, žemės gelmių ir energijos išteklių naudojimui ir atkūrimui;
4. numatyti Ukmergės rajono savivaldybės gamtinio ir kultūrinio kraštovaizdžio savitumo, gamtos ir nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimą, tikslingą naudojimą ir pažinimą, ekologiškai pusiausvyrai būtino gamtinio karkaso formavimą;
5. kurti sveiką, saugią, darnią gyvenamąją aplinką ir visavertes gyvenimo sąlygas gyvenamosiose vietovėse;
6. sudaryti sąlygas privačioms investicijoms, kuriančioms socialinę ir ekonominę gerovę, tinkamos kokybės gyvenimo sąlygas;
7. derinti fizinių ir juridinių asmenų ar jų grupių, savivaldybių ir valstybės interesus dėl teritorijos naudojimo ir veiklos plėtojimo Ukmergės rajono savivaldybės teritorijoje sąlygų;
8. sudaryti sąlygas racionaliam žemės naudojimui;
9. reglamentuoti galimybę keisti pagrindinę žemės naudojimo paskirtį, nerengiant teritorijų planavimo bei žemėtvarkos planavimo dokumentų;
10. išnagrinėti sodininkų bendrijų teritorijas, numatant jų konversiją į gyvenamąsias teritorijas;
11. peržiūrėti ir įvertinti sprendinių įgyvendinimo prioritetus.

Ukmergės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo uždaviniai

Ukmergės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo uždaviniai:

1. suformuoti planavimo lygmenį atitinkančias teritorijos funkcinio ir erdvinio vystymo kryptis;
2. optimizuoti planuojamos teritorijos urbanistinę struktūrą, socialinę ir inžinerinę infrastruktūrą;
3. numatyti racionalaus žemės gelmių išteklių, žemės ūkio naudmenų, miškų, kitų gamtos išteklių išsaugojimo ir naudojimo, gamtinio karkaso ir ekologiškai pagrįstos žemės naudojimo teritorinės struktūros formavimo, gamtos ir nekilnojamojo kultūros paveldo, kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimo priemones;
4. detalizuoti atitinkamų aukštesnio lygmens kompleksinio teritorijų planavimo dokumentų sprendinius;
5. pakeisti Ukmergės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano funkcinio zonavimo pavadinimus ir turinį pagal Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2014 m. sausio 2 d. įsakymu Nr. D1-7 patvirtintas Teritorijų planavimo normas;
6. detalizuoti savivaldybei svarbių objektų išdėstymą bei numatyti prioritetinį jų vystymą;

7. detalizuoti gyvenamųjų vietovių kraštovaizdžio savitumui svarbias teritorijas, antropogeninius ir gamtinius elementus, panoramas, numatyti jų vizualinę apsaugą;
8. numatyti ypatingų inžinerinių statinių išdėstymą, pažymint visus esamus, rengiamus bendrojo planu ir kitais teritorijų planavimo dokumentais numatomus 30 m ir aukštesnius ypatingus inžinerinius statinius, kuriems aptarnauti reikalingas ne didesnis kaip 0,01 ha žemės plotas, kuriam Lietuvos Respublikos žemės įstatymo 40 straipsnio 6 dalies 2 punkte numatytu atveju neformuojamas atskiras žemės sklypas;
9. tobulinti ir vystyti istoriškai susiklosčiusią urbanistinę struktūrą, architektūrinę erdvinę kompoziciją išryškinant Ukmergės miesto ir rajono miestelių savitumą, išsaugant vertingus architektūrinius statinius (kompleksus), naujai siūlomomis statybomis respektuojant miestų ir miestelių urbanistines struktūras, sukurti galimų miesto ir miestelių dominančių sistemą, formuojant miesto ir miestelių identitetą; numatyti priemones, stabdančias neigiamus urbanistinio chaoso, neproporcingumo reiškinius ir užtikrinančias darnų vystymąsi;
10. pasiūlyti turistinių trasų, rekreacinių zonų išdėstymą;
11. detalizuoti mažmeninės prekybos objektų išdėstymą, nurodant didžiausią galimą vieno mažmeninės prekybos objekto plotą atskirose planuojamos teritorijos dalyse;
12. patikslinti Ukmergės miesto ir rajono miestelių želdynų sistemos struktūrinių dalių ribas ir konkretizuoti jų naudojimo reglamentą atsižvelgiant į Ukmergės rajono savivaldybės teritorijos gamtinio karkaso teritorijų naudojimo specialiojo plano sprendinius;
13. identifikuoti ekologiškai jautrių Šventosios slėnio teritorijų ribas, numatyti bendrąjį teritorijų apsaugos reglamentą, identifikuoti vietas, kuriose nauja statyba negalima;
14. identifikuoti teritorijas, kuriose būtina atkurti ir stiprinti pažeisto gamtinio karkaso ekologines funkcijas ir atkurti viešą prieigą prie vandens telkinių;
15. formuojant estetinio potencialo apsaugos reikalavimus, akcentuoti Ukmergės rajono kraštovaizdžio charakterį pabrėžiančias ir formuojančias vietas (tame tarpe, teritorijas, kuriose yra sukurta arba bus kuriama rekreacinė ir turistinė infrastruktūra: gamtos ir kultūros paveldo vertybių teritorijas; turizmo trasas, rekreacines teritorijas, turistų aptarnavimo objektų teritorijas; teritorijas, kuriose stebėtojai geriausiai atsiskleidžia Ukmergės rajono gamtos ir kultūros paveldas (poilsio ir apžvalgos aikštelės, bokštai), Ukmergės miesto prieigas nuo svarbiausių įvažiavimų ir kt.);
16. nustatyti teritorijas, kurioms privaloma rengti ar keisti detaliuosius planus;
17. suformuoti naujas Ukmergės miesto ribas;
18. identifikuoti preliminarias vietas, kuriose turi būti statomi informaciniai standai ar kita informacinė sistema su specifine miesto ir rajono kraštovaizdį reprezentuojančia informacija;
19. identifikuoti teritorijas, kuriose negali būti statomi didieji lauko vizualinės reklamos standai.

Ukmergės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo sąsaja su kitais planais

Ukmergės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano keitimo dokumentas siejasi su šiais planais:

- Ukmergės rajono savivaldybės teritorijos bendrasis planas, patvirtintas Ukmergės rajono savivaldybės tarybos 2008 m. gruodžio 17 d. sprendimu Nr. 7-222;
- Ukmergės miesto teritorijos bendrasis planas, patvirtintas 2011-08-31 Ukmergės rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. 7-109;
- Ukmergės miesto gatvių ribų specialusis planas, patvirtintas 2015-08-27 Ukmergės rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. 7-107;
- Ukmergės rajono savivaldybės teritorijos gamtinio karkaso teritorijų naudojimo specialusis planas, patvirtintas 2014-12-19 Ukmergės rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. 7-329;
- Ukmergės rajono dviračių trasų specialusis planas, patvirtintas 2014-08-28 Ukmergės rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. 7-209;
- Ukmergės rajono savivaldybės vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros ir plėtros specialusis planas, patvirtintas 2009-08-20 Ukmergės rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. 7-173;
- Ukmergės rajone esančių, visuomeniniams poreikiams naudojamų teritorijų – paplūdimių specialusis planas, patvirtintas 2012-06-28 Ukmergės rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. 7-144;
- Ukmergės miesto plėtros teritorijų inžinerinės infrastruktūros specialusis planas, patvirtintas 2015-06-25 Ukmergės rajono savivaldybės tarybos sprendimu Nr. 7-209;

- Ukmergės senamiesčio nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialusis planas – tvarkymo planas, patvirtintas 2014-09-02 Lietuvos Respublikos kultūros ministro įsakymu Nr. ĮV-594;
- Ukmergės senamiesčio nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialusis planas – teritorijos ir apsaugos zonos ribų planas; patvirtintas 2010-10-18 Kultūros ministro įsakymu Nr. ĮV-511;
- Ukmergės rajono savivaldybės nekilnojamojo kultūros paveldo tinklų schema, patvirtinta Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2009-06-01 įsakymu Nr. ĮV-290).

Šioje Bendrojo plano rengimo etapo stadijoje – bendrųjų sprendinių formavimo stadijoje, remiantis parengta esamos būklės analize, parengta Bendrojo plano koncepcija, jos alternatyvos. Ukmergės rajono savivaldybės bendrojo plano **bendrųjų sprendinių formavimo** stadijoje rengiamoje koncepcijoje nustatoma:

- teritorijos planinės ir erdvinės struktūros vystymosi principai;
- teritorijos naudojimo funkciniai prioritetai;
- teritorijos tvarkymo, reglamentavimo, naudojimo ir apsaugos principai.

Rengiant savivaldybės teritorijos bendrojo plano koncepciją, vadovaujama tai pačiai teritorijai ar veiklos sričiai parengtais strateginiais planais bei atskirų ministerijų patvirtintomis ūkio šakų plėtros programomis: Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ (patvirtinta LR Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015), 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programa (patvirtinta LR Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1482), 2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa (patvirtinta Europos Komisijos 2014 m. rugsėjo 8 d.; pakeitimas – 2017 m. vasario 8 d. sprendimu Nr. C(2017)741), Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programa (patvirtinta Europos Komisijos 2015 m. vasario 13 d. sprendimu Nr. C(2015)842) ir kt.

Bendrojo plano koncepcija rengiama 20 m. laikotarpiui.

1. UKMERGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS BENDROJO PLANO KONCEPCIJAI ĮTAKOS TURINTYS VEIKSNIAI

Ukmergės rajono savivaldybės vystymąsi įtakoja įvairūs išorės ir vidaus veiksniai. Nemaža jų dalis sunkiai prognozuojami ir apibrėžiami, tačiau, atsižvelgiant į šiuos veiksnius, turi būti nustatyti savivaldybės vystymo principai.

Ukmergės rajono savivaldybei didžiausią įtaką turintys **išorės veiksniai** yra:

1. Pasaulinio masto veiksniai, susiję su energetiniais ištekliais, klimato kaita, gyventojų migracija.
2. Įvairaus lygmens (tarptautiniai, respublikiniai, regioniniai) strateginiai dokumentai, kuriuose yra nustatytos plėtros gairės, darnaus vystymosi principai ir kt.
3. Valstybės teisinė aplinka, pokyčiai teritorijų planavimo ir nuosavybės reglamentavime.
4. Galimybės pasinaudoti Europos Sąjungos (ES) struktūrinių fondų lėšomis gyvenimo kokybei savivaldybės teritorijoje gerinti ir investicijoms pritraukti.
5. Aukštesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentų sprendiniai.
6. Ekonomikos ir gyvenimo standartų pokyčiai šalyje.
7. Investavimo aplinka savivaldybės teritorijoje.
8. Gyvenimo būdo, priimtinių normų, vertybių pokyčiai.
9. Demografinės tendencijos.

Vidiniai veiksniai Ukmergės rajono savivaldybėje yra:

1. Savivaldybės geografinė padėtis šalies teritorijoje.
2. Gamtinė situacija, turimi rekreaciniai ir kultūriniai ištekliai.
3. Aplinkos (oro, dirvožemio, vandens) kokybė.
4. Bendruomeninis aktyvumas.
5. Gyventojų įtraukimas į savivaldybės teritorijos vystymo procesą.
6. Gyventojų profesinės kvalifikacijos kėlimas, verslumo skatinimas.
7. Viešosios infrastruktūros renovavimo bei inžinerinių tinklų plėtojimo investicijos.
8. Teritorijų pertvarkymo skatinimas (žemės konsolidacijos projektų rengimas žemės ūkio teritorijose, žemės pertvarkymas planuojant užstatomas teritorijas).

2. UKMERGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS PLANINĖS IR ERDVINĖS STRUKTŪROS VYSTYMO PRINCIPAI

2.1. Ukmergės rajono savivaldybės plėtros kryptys

Ukmergės rajono savivaldybės teritorijos vystymo principai nustatomi, atsižvelgiant į planavimo tikslus bei uždavinius, iškeltus teritorijų planavimą reglamentuojančiuose dokumentuose ir nustatytus Ukmergės rajono savivaldybės tarybos bei administracijos. Vadovaujantis nustatytais vystymo principais, rengiami Bendrojo plano koncepciniai pasiūlymai bei bendrieji sprendiniai.

Vystymo principai nustatomi šioms pagrindinėms plėtros kryptims:

- urbanistinei;
- ekonominei;
- socialinei–kultūrinei.

Urbanistinė plėtros kryptis apima tokius Bendrojo plano rengimo aspektus, kaip: rajono savivaldybės gyvenamųjų vietovių sistemos formavimas, plėtros kryptys, savivaldybės teritorijos erdvinė struktūra, žemės ir miškų ūkio teritorijų plėtojimas, gamtinio ir kultūrinio kraštovaizdžio kokybė, transportiniai ryšiai ir inžinerinė infrastruktūra. Šiai plėtros kryptčiai nustatomi tokie pagrindiniai vystymo principai:

1. tolygi savivaldybės gyvenviečių urbanistinė plėtra;
2. racionalus teritorijų (urbanizuotų, žemės ir miškų ūkio) panaudojimas;
3. ekonomiškai pagrįstas savivaldybės urbanizuotų teritorijų vystymas;
4. reikšmingo neigiamo poveikio aplinkai minimizavimas ir kompensavimas;
5. kultūros paveldo, kraštovaizdžio, savivaldybės gyvenamųjų vietovių erdvinės struktūros savitumo respektavimas.

Ekonominė plėtros kryptis apima tokias sritis, kaip: sąlygos verslui bei žemės ūkio gamybai, taip pat miškininkystei plėtoti, investicijoms pritraukti, gyventojų užimtumui ir darbo jėgos kokybei gerinti. Šiai plėtros kryptčiai nustatomi tokie pagrindiniai vystymo principai:

1. pramonės arba verslo įmonių vystymas;
2. specializuotų racionalaus dydžio prekinį ūkių plėtojimas;
3. gyventojų verslumo skatinimas;
4. kvalifikacijos kėlimo sąlygų sudarymas;
5. aplinkosauginio slenksčio taršioms ir pavojingoms sveikatai įmonėms nustatymas.

Socialinė–kultūrinė plėtros kryptis – tai visuomeninis aptarnavimas, sveikatos apsauga, švietimas, socialinių paslaugų poreikis ir prieinamumas, būstas ir jo kokybė. Šiai plėtros kryptčiai nustatomi tokie pagrindiniai vystymo principai:

1. reikiamo socialinių paslaugų poreikio užtikrinimas;
2. socialinių paslaugų prieinamumo vietiniams gyventojams didinimas;
3. saugios ir sveikos gyvenamosios aplinkos kūrimas;
4. visuomeninio aptarnavimo, sveikatos ir švietimo įstaigų modernizavimas;
5. socialinio būsto statyba ar įsigijimas, siekiant pritraukti jaunus specialistus ar emigravusius gyventojus.

2.2. Ukmergės rajono savivaldybės teritorijos funkcinio zonavimo ir urbanistinės plėtros teritorijų vystymo principai

Funkcinio zonavimo principai nurodo gaires tiek esamų savivaldybės teritorijų tvarkymui ir galimai konversijai, tiek naujos plėtros teritorijų erdvinės struktūros formavimui. Rengiant Ukmergės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano koncepciją, laikomasi tokių zonavimo principų:

- žemės ūkio paskirties žemė naudojama racionaliai, atsižvelgiant į dirvožemių ūkinę vertę – žemė saugomose teritorijose, taip pat su prastos ūkinės vertės dirvožemiais naudojama ekstensyviai žemės ūkio veiklai, derinant su miškų įveisimu ar kita alternatyvia veikla;
- išlaikomas esamas savivaldybės teritorijos miškingumas;
- gyvenamosios teritorijos plečiamos tik prie esamų urbanizuotų, kompaktiškai užstatytų teritorijų;
- esamų teritorijų konversija siūloma, įvertinant teritorijos urbanistinę situaciją bei jos panaudojimo perspektyvumą;

- gyventojų ir atvykstančių turistų rekreacinių poreikių tenkinimui numatomos atitinkamos viešo naudojimo teritorijos.

Koncepcijos sprendiniais taip pat nurodomos urbanistinės plėtros gairės gyvenamųjų, pramonės, visuomeninių ir kitų užstatomų teritorijų vystymui. Įvertinant užstatomų teritorijų poreikį, Bendrojo plano koncepcijoje nustatomi šie **urbanistinės plėtros teritorijų vystymo principai**:

- kokybiškos gyvenamosios ir darbo aplinkos kūrimas;
- vertingiausių gamtinio karkaso teritorijų išsaugojimas ir įjungimas į naują urbanistinę miesto ir miestelių struktūrą;
- urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų erdvinės struktūros savitumo formavimas ir išlaikymas;
- urbanistinių ir transportinių konfliktų vengimas;
- naujų transporto srautų minimizavimas gyvenamose vietovėse.

3. KONCEPCINĖS UKMERGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS TERITORIJOS VYSTYMO PRIEMONĖS

Siekiant įgyvendinti numatomus koncepcinius teritorijų vystymo principus, pateikiamos konkrečios jų įgyvendinimo priemonės. Teritorijos vystymo principų įgyvendinimo priemonės pateikiamos, remiantis Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ (patvirtinta LR Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimu Nr. XI-2015), 2014–2020 metų nacionalinės pažangos programa (patvirtinta LR Vyriausybės 2012 m. lapkričio 28 d. nutarimu Nr. 1482), 2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programa (patvirtinta Europos Komisijos 2014 m. rugsėjo 8 d.; pakeitimas – 2017 m. vasario 8 d. sprendimu Nr. C(2017)741) ir Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programa (patvirtinta Europos Komisijos 2015 m. vasario 13 d. sprendimu Nr. C(2015)842). Nurodant atskiras priemones, kartu įvertinamos galimos investicijos pagal 2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programą. Tuo tikslu, prie atskirų priemonių nurodomas 2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos investicinis prioritetas (investicinis prioritetas (toliau – prioritetas), nurodomas skliausteliuose).

Gamybos ir paslaugų infrastruktūra

1. Naujų smulkiojo ir vidutinio verslo įmonių steigimas (3.1 prioritetas) (parama, numatytos tinkamos objektų vietos). Verslo poreikius atitinkančių finansavimo modelių rėmimas, parama naujo verslo finansavimą palengvinančioms priemonėms verslo pradžiai, teikiant negrąžintiną ar grąžintiną paramą (3.1 ir 7.3 prioritetai).
2. Parama inkubatorių kūrimuisi ir (ar) esamų plėtrai. Naujų ar besiplečiančių verslo inkubatorių infrastruktūros kūrimas, siekiant sudaryti sąlygas teikti kokybiškas inkubavimo paslaugas naujai įsisteigusiems ir neilgiau kaip trejus metus veikiantiems smulkiojo ir vidutinio verslo subjektams (3.1 prioritetas).
3. Palankių sąlygų sudarymas, pritaikant naujas idėjas ekonominei veiklai. Parama technologinėms inovacijoms versle ir technologinių pajėgumų tobulinimui, technologinių ekoinovacijų diegimas ir skatinimas (procesų modernizavimas, siekiant sumažinti neigiamą poveikį aplinkai, beatliekė gamyba, atliekų pakartotinis naudojimas ir (ar) perdirbimas, atliekamos šilumos panaudojimas ir kt.). Parama, numatant įmonių modernizavimo, jų plėtros, teritorijų konversijos galimybes (3.1 ir 7.1 prioritetai).
4. Sąlygos mokymams – ankstyvos intervencijos, aktyvinimo bei integracijos į darbo rinką paslaugos, siekiant paskatinti NEET (nedirbančio, nesimokančio ir praktikos neatliekančio) jaunimo ugdymą, socializaciją ir įdarbinimą (parama, reikiama infrastruktūra) (7.4 prioritetas).
5. Investicinė bazė galimiems investitoriams (pramonė, transportas, sandėliavimas, medicinos, prekybos ir kt. paslaugos), kurią sudarytų iš anksto paruošti objektai (sklypai, pastatai) ir aiškiai apibrėžtos sąlygos bei reikalavimai ir t. t. (3.1 ir 5.6 prioritetai).
6. Pramoninių parkų, laisvųjų ekonominių zonų ir viešųjų logistikos centrų infrastruktūra, taip pat tiesioginėms užsienio investicijoms (TUI) pritraukti reikalinga viešoji infrastruktūra, sudarant palankias sąlygas pritraukti privačias investicijas (3.1 prioritetas).

Saugomos teritorijos, kraštovaizdis ir kultūros paveldas

1. Saugomų teritorijų tvarkymas, pritaikymas lankymui (lauko informacinių sistemų įrengimas, lankytojų centrų, gamtos mokyklų, saugomų teritorijų lankymo ir poilsio infrastruktūros plėtra), siekiant sudaryti

galimybę visuomenei pasiekti visus svarbiausius, išskirtinę vertę formuojančius gamtos objektus, juos pažinti ir atsakingai leisti laiką gamtoje (5.4 prioritetas).

2. Turizmo objektų, maršrutų ir trasų ženklavimo sistemos sukūrimo organizavimas ir įgyvendinimas (5.4 prioritetas).
3. Kraštovaizdžio apsauga, siekiant užstatytose miesto teritorijose esančių žaliųjų erdvių išlaikymo, užmiesčio urbanistinės plėtros teritorijų užstatymo proceso reguliavimo, pažeistų ekologinių teritorijų tvarkymo bei atkūrimo (5.4 prioritetas).
4. Kultūros paveldo objektų kompleksiškas sutvarkymas ir pritaikymas kultūros, edukacinėms, ekonominėms ir socialinėms reikmėms (5.4 prioritetas).

Urbanistinė infrastruktūra

1. Neišnaudotos, apleistos infrastruktūros ir teritorijų konversija, sukuriant sąlygas pritraukti į jas naujas komercines veiklas, pritaikant socialinei, kultūros infrastruktūrai, bendruomenių veiklai (įskaitant taršos likvidavimą ar aplinką žalojančių pastatų ir statinių griovimą) (7.1 ir 8.2 prioritetai). Investicijos į apleistas teritorijas ir nenaudojamą infrastruktūrą, jos pritaikymą veikloms, kurios sudarys sąlygas naujiems socialinės ir ekonominės plėtros židiniams šiose teritorijos ir sudarys prielaidas privačioms investicijoms, sukuriant tam palankią infrastruktūrą.
2. Viešųjų erdvių modernizavimas, kuriant papildomus ar naujus miestų traukos centrus ar stiprinant esamus, tam panaudojant vietovės identitetą formuojančius gamtinio karkaso, kultūros paveldo, urbanistinių struktūrų ir kraštovaizdžio elementus, svarbią vietos bendruomenei kultūros infrastruktūrą, erdvinės struktūros būdingumą palaikančius elementus. Viešųjų erdvių pritaikymas saviraiškai, bendravimui, mokymuisi, sveikatinimui ir kt. (7.1 ir 8.2 prioritetai).
3. Gyvenamosios aplinkos gerinimas gyvenamosiose teritorijose, kuriant ar atnaujinant mažos apimties bendruomeninę infrastruktūrą, sutvarkant aplinką, investuojant į žaliąją infrastruktūrą ir šių teritorijų pasiekiamumą, prieinamumą (pėsčiųjų takai, priėjimai prie vandens telkinių ir pan.) (7.1 ir 8.2 prioritetai).
4. Kvartalinė daugiabučių gyvenamųjų namų renovacija, daugiabučių namų atnaujinimas ir modernizavimas energetinį efektyvumą didinančiomis priemonėmis (įskaitant socialinių grupių gyvenamosios paskirties pastatus) (4.3 prioritetas).
5. Valstybės, savivaldybės institucijų ir įstaigų naudojamų pastatų renovacija ir modernizavimas (4.3 prioritetas).
6. Miestų gatvių apšvietimo modernizavimas (4.3 prioritetas).
7. Miesto ir kaimo gyvenviečių gatvių saugumo priemonių diegimas, dviračių ir pėsčiųjų takų bei trasų rekonstrukcija ir plėtra (4.3 prioritetas).
8. Darnaus judumo skatinimas (4.5 prioritetas).
9. Elektromobilių pakrovimo / baterijų keitimo infrastruktūra / stotelių tinklo plėtra (4.5 prioritetas).

Socialinė aplinka

1. Socialinio būsto gyvenamosiose vietovėse numatymas ne vien socialiai remtiniams žmonėms, bet ir kokybiškai, kvalifikuotai darbo jėgai pritraukti (8.1, 7.1 ir 7.2 prioritetai). Socialinio būsto plėtros galimybių įvertinimas: parama būstui išsinuomoti – nuomos ar išperkamosios nuomos mokesčių dalies kompensacija (šeimos ir asmenys, turintys teisę į socialinį būstą ir rinkos sąlygomis nuomojantys būstą iš fizinių ar juridinių asmenų, įgyja teisę į nuomos ar išperkamosios nuomos mokesčių dalies kompensaciją); socialinio būsto fondo plėtra – įsigyti, statyti, rekonstruoti ar kitaip pritaikyti esamus pastatus socialiniam būstui.
2. Aukštos kokybės būstų vystymas, kuris galėtų būti finansuojamas privačių specialistų, kurių darbu suinteresuoti urbanistiniai centrai, lėšomis ir kurio statybai savivaldybė teiktų paramą, pagalbą ir pan. (8.2 prioritetas).
3. Bendruomenėje teikiamų socialinių paslaugų dalies padidinimas, pereinant nuo institucinės globos prie bendruomeninių paslaugų (8.1 prioritetas):
  - 3.1 grupinio ir savarankiško gyvenimo namai, infrastruktūros, reikalingos organizuoti alternatyvias formas institucinei vaiko globai vystymas; išskirtiniais atvejais, kai negalima naudoti bendruomenės paslaugų teikimo modelio – įstaigų, kurios teiktų specializuotas stacionarias slaugos ir globos paslaugas asmenims, kurie negali pasirūpinti savimi ir sugrįžti į šeimą / bendruomenę, infrastruktūros vystymas ir jų kokybės gerinimas (8.1 prioritetas);

- 3.2 nestacionarių bendruomeninių paslaugų infrastruktūros plėtra pažeidžiamoms grupėms ir šeimoms, kurių neapima deinstitucionalizacijos procesas (numatoma vystyti nestacionarių paslaugų centrus, tokius kaip dienos centrai neįgaliesiems, išskyrus turinčius proto ar psichikos negalią; smurto aukoms ir smurtautojams ar pan.) (8.1 prioritetas);
- 3.3 socialinės globos namų senyvo amžiaus asmenims infrastruktūros modernizavimas ir plėtra bendruomenėje (8.1 prioritetas).
4. Infrastruktūros, skirtos visuomenės sveikatos priežiūros kokybės gerinimui ir prieinamumui, pirminės asmens sveikatos priežiūros organizavimo, slaugos ir palaikomojo gydymo paslaugų vystymui asmens sveikatos priežiūros įstaigose gerinimas (8.1 ir 8.4 prioritetas).
5. Socialinio verslo plėtra. Įmonių ar organizacijų, kurios teikia bendruomenei reikalingas paslaugas ar prekes, sprendžiančias konkrečias socialines problemas, rėmimas (8.5 prioritetas).
6. Bendruomenės inicijuojamų veiklų rėmimas (centrų panaudojimas, amatai, mokymo centrai, pameistrystės ir sektorialinių kompetencijų ugdymas ir pan.), neveikiančių pastatų pritaikymas kelioms paskirtims (bendruomenių veiklai, viešosioms, socialinėms paslaugoms) (8.6, 9.4, 8.2 ir 8.4 prioritetai).
7. Bendrojo ir neformaliojo ugdymo (vaikų vasaros poilsio stovyklos) prieinamumo vaikams didinimas, ikimokyklinio ugdymo įstaigų tinklo plėtra, siekiant, kad kokybiškos paslaugos būtų prieinamos greta namų ar tėvų darboviečių (9.1 prioritetas).

Inžinerinė infrastruktūra

Ryšiai

1. Informacinės infrastruktūros efektyvumo didinimas, plačiajuosčio ryšio infrastruktūros plėtra (2.1 prioritetas).
2. Informacinių ir ryšių technologijų (IRT) paklausos ir naudojimo gyventojų tarpe didinimas, užtikrinant viešą ir nemokamą prieigą gyventojams viešose bibliotekose (kurios tarnauja kaip viešos interneto prieigos ir kaip gyventojų skaitmeninės kompetencijos didinimo erdvės), atnaujinant viešųjų prieigos prie interneto taškų viešosiose bibliotekose infrastruktūrą (2.2 prioritetas).

Šilumos tiekimas

1. Energijos efektyvumo ir atsinaujinančių išteklių energijos gamybos ir naudojimo skatinimas. Biokuro panaudojimo, kogeneracijos jėgainių statybos galimybių įvertinimas, siekiant mažiausiomis sąnaudomis užtikrinti patikimą ir kokybišką centralizuotos šilumos tiekimą vartotojams (4.1 prioritetas).
2. Atsinaujinančių išteklių energijos plėtos kogeneracinėse elektrinėse rėmimas, keičiant senus, iškastinį kurą naudojančius katilus į efektyvius biokuro katilus. Biokuro mobilizavimo ir logistikos sistemų, biokuro gamybos bei tarpinių biokuro sandėlių įrengimo tobulinimas (4.1 prioritetas).
3. Atsinaujinančių išteklių energijos (AIE) panaudojimo pramonės įmonėse skatinimas (4.2 prioritetas).
4. Centralizuotai tiekiamos šilumos perdavimo tinklų modernizavimas ir plėtra (4.3 prioritetas).

Elektros infrastruktūra

1. Elektros paskirstymo tinklų modernizavimas ir plėtra bei pažangiųjų tinklų technologijų diegimas (4.4 prioritetas).
2. Gyventojų perspėjimo apie pavojus ir gelbėjimo sistemų tobulinimas ir plėtra (5.1 prioritetas).

Atliekos

1. Komunalinių atliekų surinkimo ir apdorojimo sistemos plėtra. Investicijos į atliekų surinkimo infrastruktūrą – rūšiuojamojo surinkimo (antrinių žaliavų ir tekstilės), bioskaidžių (žaliųjų ir maisto) ir mišrių atliekų konteinerius bei konteinerines aikštes (5.2 prioritetas).

Vandentiekis ir nuotekos

1. Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumo ir sistemos efektyvumo didinimas, geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros plėtra ir renovacija (5.3 prioritetas).

4. KONCEPCINIAI SPRENDINIAI

Rengiant Ukmergės rajono savivaldybės teritorijos vystymo koncepciją yra įvertinama galima rajono demografinės padėties kaita, kuri daugeliu atvejų priklauso nuo ekonominio augimo, socialinių sąlygų bei kitų šalies ir tarptautinių veiksnių. Pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis, pastaraisiais trejais metais gyventojų skaičius Ukmergės rajono savivaldybėje, kaip ir visoje šalyje, mažėjo (2016 m. buvo – 36 160 gyventojų). Remiantis tolimesnėmis demografinėmis prognozėmis (Lietuvos statistikos departamento ir Eurostato duomenys), 2037 m. bendras gyventojų skaičius šalyje sudarys 2 201 105 gyventojų, t.y. tikėtinas gyventojų kiekio sumažėjimas, siekiantis beveik 24 %. Įvertinus esamą Ukmergės rajono savivaldybės demografinę situaciją bei prognozuojamą bendrą šalies gyventojų skaičių, galima būtų daryti prielaidą, kad gyventojų skaičius Ukmergės rajono savivaldybėje 2037 m. galėtų būti maždaug 27 554 gyventojai. Taigi, remiantis tokiais prognozėmis, staigus demografinės padėties pasikeitimo tikėtis sunku ir todėl koncepcijoje numatyti didelių gyvenamųjų vietovių pokyčių nesiekama. Bendrojo plano koncepcijai didžiausią poveikį gali turėti bendras šalies ekonominis augimas, potencialios investicijos, kurios gali turėti įtakos paties rajono ekonominės padėties pagerėjimui. Todėl numatomais sprendiniais, pirmiausiai, būtų sudaromos sąlygos esamų urbanizuotų teritorijų vystymui. Kartu koncepciniais pasiūlymais būtų siekiama sudaryti kuo palankesnes sąlygas demografinės padėties gerinimui – gyventojų skaičiaus mažėjimo sustabdymui bei palaipsniui jo augimui. Tuo tikslu yra numatomi urbanistinės plėtros pasiūlymai, o taip pat ekonominės, socialinės bei kultūrinės veiklos sričių vystymo sprendiniai.

Koncepcijų alternatyvų rengimo pagrindą sudaro rajono savivaldybės gyvenamųjų vietovių sistemos formavimas bei jų vystymo rėmimo principų nustatymas. Remiantis Lietuvos Respublikos bendrojo planu bei Vilniaus apskrities bendrojo planu, Ukmergės rajono gyvenamųjų vietovių sistemą sudaro:

- C kategorijos centras – Ukmergė;
- antrojo lygmens vietiniai urbanistiniai centrai;
- kitos gyvenamosios vietovės.

Antrojo lygmens vietiniams urbanistiniams centrams pagal Vilniaus apskrities bendrąjį planą numatyta priskirti: Dainava, Deltuva, Liaušiai, Lyduokiai, Pabaiskas, Siesikai, Taujėnai, Vepriai, Vidiškiai, Želva, Žemaitkiemis, Baleliai, Krikštėnai, Lėnas, Nuotekai, Rečionys, Šešuoliai, Šventupė. Šie centrai išskirti vadovaujantis šiais principais:

- išsidėstymo tolygumas – kad aptarnautų visas kaimiškųjų teritorijų vietas, proporcingai apgyvendinimo tankiui;
- pakankamas gyventojų skaičius – kad gyvenvietėje racionalu būtų turėti pirminio aptarnavimo struktūrą. Orientacinis gyventojų skaičius – 500 gyventojų.

Priimant šią išskirtą vietinių urbanistinių centrų struktūrą, bendrojo plano koncepcija yra įvertinami galimi šių centrų diferencijavimo bei vystymo variantai.

Atsižvelgiant į centrų skaičius bei jų išsidėstymą, Bendrojo plano koncepcija siūloma išskirti vietinius urbanistinius centrus į pagrindinius ir nepagrindinius. Pagrindiniams urbanistiniams centrams būtų skiriamas didesnis savivaldybės dėmesys remiant bei vystant pramonės bei verslo įmones, kurios atitinkamai skatintų kitų teritorijos vystymo sričių augimą. Nepagrindinių centrų plėtrai būtų skiriama mažesnė parama, tačiau pakankamai remiant ir išlaikant esamą inžinerinę bei socialinę infrastruktūrą. Ukmergės mieste bei vietiniuose urbanistiniuose centruose turėtų būti koncentruojamos materialinės investicijos, apjungiamos lėšos, skirtos teritorijų priežiūrai ir inžinerinių sistemų naudojimui.

Ruošiant Ukmergės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano koncepcijos alternatyvas buvo remiamasi teritorijos viešųjų erdvių tinklo tyrimu. Tyrimo metu apskaičiuotos geriausiai pasiekiamos vietos erdvių tinkle 30 minučių keliaujant pėsčiomis, važiuojant individualiu automobiliu ir naudojantis teritorijoje veikiančio viešojo transporto paslaugomis. Siekiant tikslesnių skaičiavimo rezultatų, buvo pasiremta Eurobarometro tyrimų duomenimis, kurie teigia, kad LR apie 20 % žmonių kasdien naudojasi viešuoju transportu, apie 40 % – keliauja nuosavu automobiliu, o likusi dalis – keliauja pėsčiomis. Tyrime taip pat atsižvelgta ir į gyventojų tankumą teritorijoje – tos vietos, kurios geriau pasiekiamos iš tankiau apgyventų rajono dalių, vertintos kaip svarbesnės (geriau pasiekiamos). Vertinant rajono centrų vystymo alternatyvas, buvo naudojami du skaičiavimai: pasiekiamumo tik automobiliu ir viešuoju transportu bei visais minėtais trimis būdais. Pirmasis rezultatas išryškino labiau koncentruotą geriausiai pasiekiamų vietų – potencialių centrų – struktūrą, antrasis – tolygesnę centrų tinklo plėtrą.

Remiantis atlikta Ukmergės rajono savivaldybės vietinių urbanistinių centrų vystymo analize, parengtos dvi pagrindinės teritorijos vystymo **alternatyvos**:

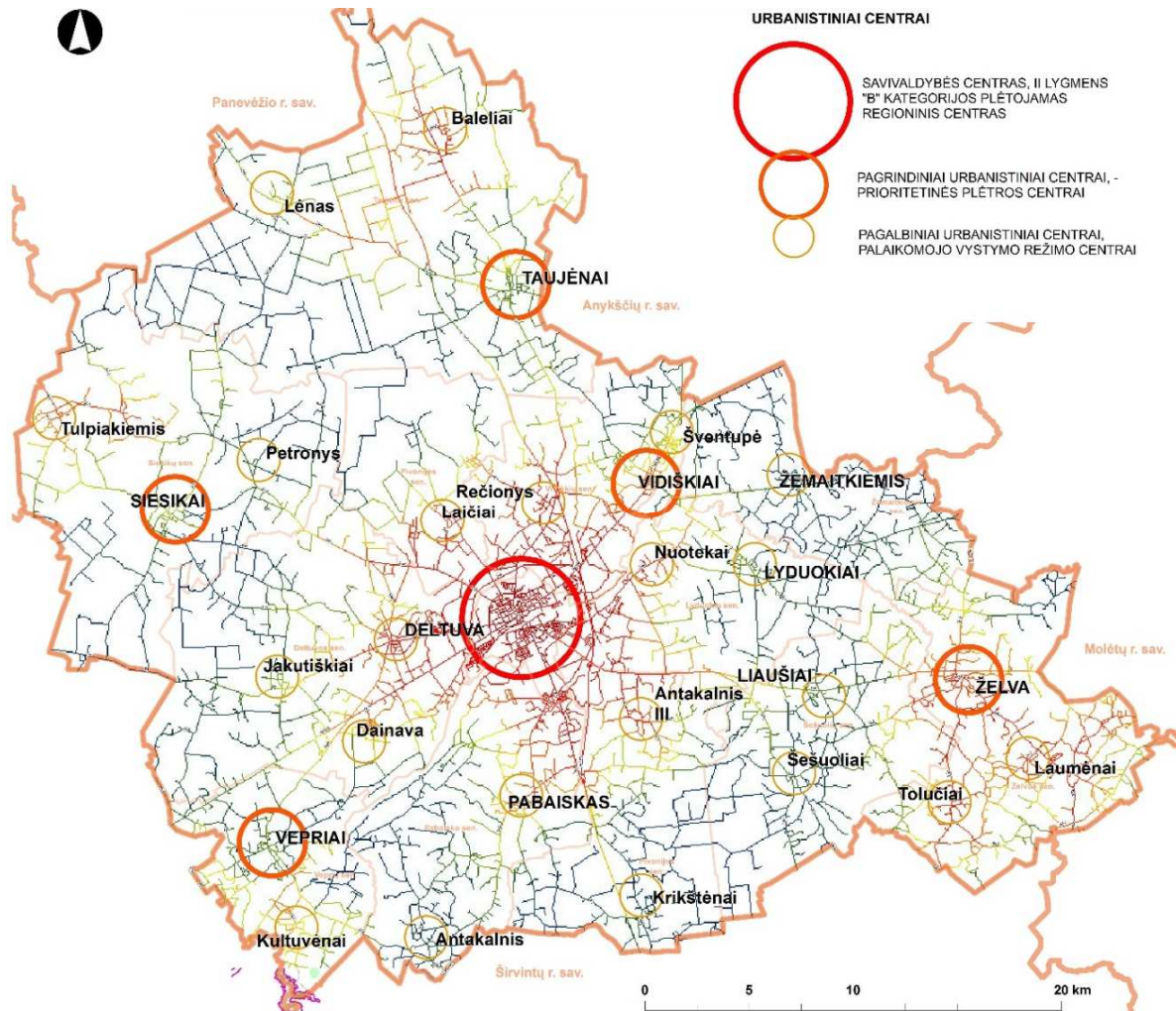
1. koncentruotos plėtros alternatyva;
2. tolygios plėtros alternatyva.

Atitinkamai abiejų alternatyvų brėžiniuose pateikiami galimi atskirų objektų išdėstymo variantai. Tokius atskirus koncepcinius objektus bei jų sprendinius sudaro pramonės zonų išdėstymas bei C kategorijos centro ir vietinių urbanistinių centrų perspektyvinės urbanistinės plėtros teritorijų išdėstymas.

4.1. Koncentruotos plėtros alternatyva

Koncentruotos plėtros alternatyva numatoma plėtoti mažesnę gyvenamųjų vietovių skaičių (1 pav.), nei tolygios plėtros alternatyvoje (2 pav.), tačiau skiriant joms didesnę dėmesį. Šia alternatyva būtų numatoma plėtoti Ukmergės miestą kaip regioninę C kategorijos centrą. Vystant kitus vietinius urbanistinius centrus, kaip pagrindiniai urbanistiniai centrai būtų palaikomos šios gyvenvietės:

- Vepriai;
- Želva;
- Taujėnai;
- Siesikai;
- Vidiškiai.

1 pav. Koncentruotos plėtros koncepcijos alternatyva. Urbanistinių centrų išdėstymas, įvertinant susisiekimą visuomeniniu transportu bei automobiliais 30 min. bėgyje (raudona spalva pavaizduoti keliai ir gatvės, kurie yra arčiausiai nuo visų likusių planuojamos teritorijos gatvių, pasiekiamų visuomeniniu transportu, automobiliais bei pėsčiomis 30 min. bėgyje, mėlyna spalva – toliausiai; raudonos, geltonos spalvos gatvės ir keliai galėtų sutelkti daugiausiai funkcijų, veiklų ir žmonių).

Kitas, stambesnes gyvenvietes būtų siūloma išlaikyti kaip pagalbinius urbanistinius centrus. Šiems centrums būtų nustatomas palaikomasis vystymo režimas. Tai būtų kiti administracines funkcijas turintys seniūnijų centrai:

- Deltuva, Pabaiskas, Liaušiai, Žemaitkiemis ir Lyduokiai

bei dalis kitų gyvenamųjų vietovių, turinčių išskirtinius erdvinės struktūros elementus, gamtinių teritorijų rekreacinį potencialą, tai:

- Šešuoliai, Dainava, Tulpiakėmis, Lėnas, Baleliai, Kultuvėnai, Šventupė, Krikštėnai, Nuotekai, Laičiai, Rečionys, *Antakalnis**, *Antakalnis III**, *Tolučiai**, *Laumėnai**, *Jakutiškiai** ir *Petronys**.

* – numatomi papildomi vietiniai urbanistiniai centrai, neišskirti Vilniaus apskrities bendrajame plane.

Pagal šiuos sprendinius, urbanistinių centrų teritorinei plėtrai būtų skiriamas mažesnis dėmesys, išskyrus pagrindinius penkis vietinius urbanistinius centrus, kuriems būtų teikiamas prioritetas, inicijuojant teritorijų planavimo bei žemės sklypų pertvarkymo projektų rengimą teritorijų urbanizavimui, naujų objektų statybos investicijų nukreipimui ir pan. Kituose urbanistiniuose centruose išliktų galimybė teritorijos urbanizacijos vystymuisi, tačiau ji nebūtų prioritetinga, o būtų orientuojamasi į mažesnius teritorijų įsisavinimo mastus ir teritorijų vystymą esamos infrastruktūros bazėje. Žinoma, šiose gyvenamosiose vietovėse būtų palaikoma administracinė struktūra, socialinė infrastruktūra, būtų vykdomi esamos infrastruktūros tobulinimo bei modernizavimo projektai.

Likusiose gyvenamosiose vietovėse būtų daugiau palaikoma esama infrastruktūra, neteikiant prioriteto naujoms statyboms.

4.2. Tolygios plėtros alternatyva

Tolygios plėtros alternatyva numatoma plėtoti esamą, susiklosčiusį gyvenamųjų vietovių tinklą, atsižvelgiant į gyvenamųjų vietovių turimą administracinį statusą, užstatytos struktūros kompaktiškumą bei esamos inžinerinės infrastruktūros išvystymą (2 pav.).

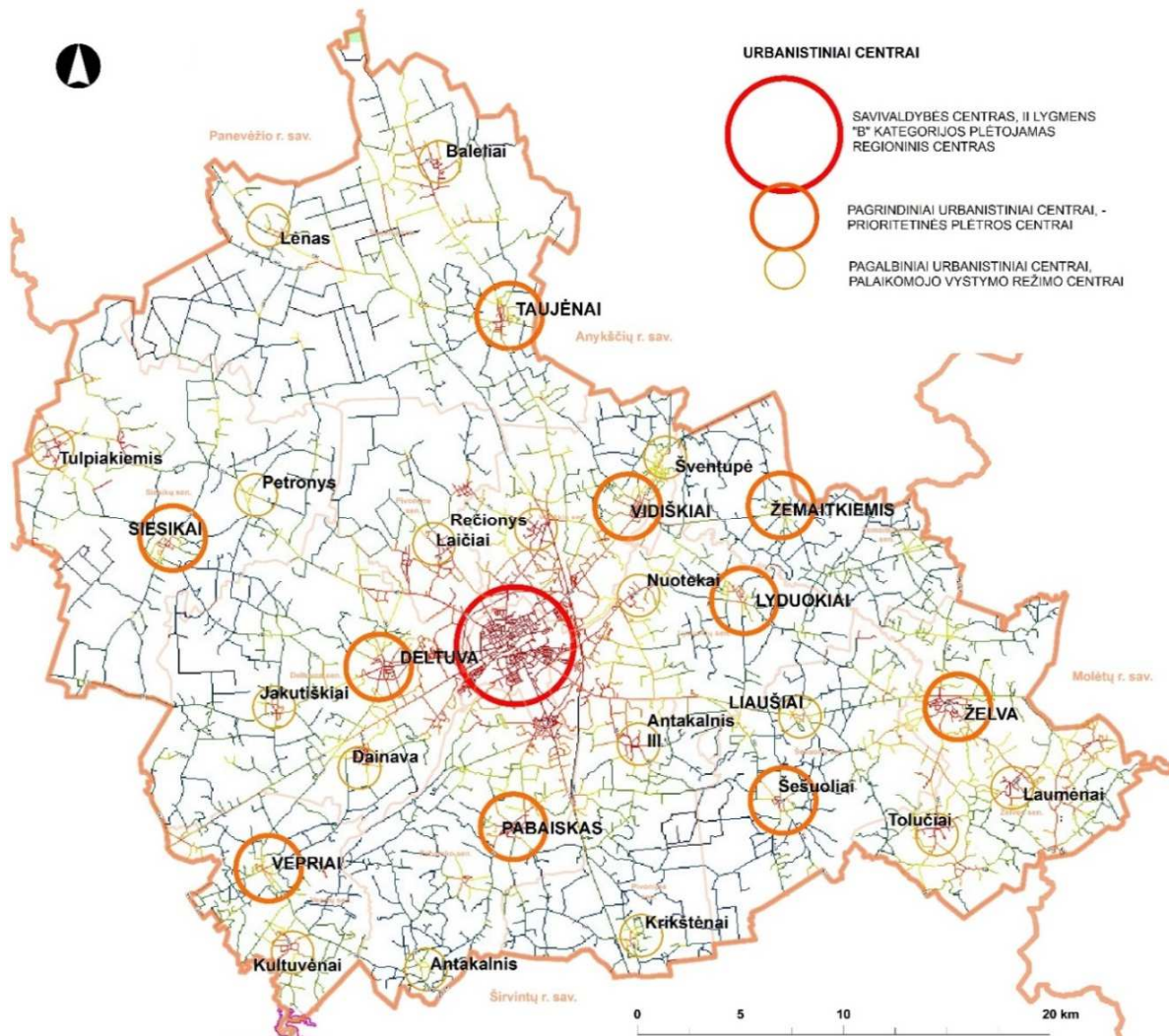
Šia alternatyva numatoma plėtoti Ukmergės miestą kaip regioninį C kategorijos centrą. Kaip pagrindinius vietinius urbanistinius centrus numatoma vystyti šias gyvenamąsias vietas, tai:

- Deltuva;
- Šešuoliai;
- Lyduokiai;
- Pabaiskas;
- Siesikai;
- Taujėnai;
- Vepriai;
- Vidiškiai;
- Želva;
- Žemaitkiemis.

Be šių pagrindinių centrų, taip pat būtų atrenkami pagalbiniai urbanistiniai centrai miestelių ir kaimų pagrindu (gyvenvietės, neturinčios administracinio statuso, bet turinčios išskirtinius erdvinės struktūros elementus, gamtinių teritorijų rekreacinį potencialą ir pan.). Pagalbiniais urbanistiniams centrums būtų priskiriami:

- Dainava, Lėnas, Baleliai, Kultuvėnai, Šventupė, Liaušiai, Rečionys, Krikštėnai, Nuotekai, Tulpiakėmis, *Laičiai**, *Antakalnis III**, *Antakalnis**, *Jakutiškiai**, *Petronys**, *Tolučiai* ir *Laumėnai*.

* – numatomi papildomi vietiniai urbanistiniai centrai, neišskirti Vilniaus apskrities bendrajame plane.

2 pav. Tolygios plėtros koncepcijos alternatyva. Urbanistinių centrų išdėstymas, įvertinant susisiekimą visuomeniniu transportu, automobiliais bei pėsčiomis 30 min. bėgyje (raudona spalva pavaizduoti keliai ir gatvės, kurie yra arčiausiai nuo visų likusių planuojamos teritorijos gatvių, pasiekiamų visuomeniniu transportu, automobiliais bei pėsčiomis 30 min. bėgyje, mėlyna spalva – toliausiai; raudonos, geltonos spalvos gatvės ir keliai galėtų sutelkti daugiausiai funkcijų, veiklų ir žmonių).

Pagal šios alternatyvos sprendinius, pagrindinių urbanistinių centrų vystymui būtų skiriamas prioritetas, inicijuojant teritorijų planavimo bei žemės sklypų pertvarkymo projektų rengimą teritorijų urbanizavimui, naujų objektų statybos investicijų nukreipimui ir pan. Pagalbinių urbanistinių centrų vystymas taip pat būtų palaikomas, neteikiant prioriteto naujų pramonės plėtros teritorijų vystymui. Tiek pagrindiniai tiek pagalbiniai urbanistiniai centrai būtų palaikomi ir remiami socialinio aptarnavimo sferoje.

Kitose, centrams nepriskiriamose gyvenamosiose vietovėse, atsižvelgiant į galimus poreikius, išliktų galimybė teritorijų vystymui, socialinių, kultūrinių objektų formavimui. Jose daugiau būtų palaikoma esama infrastruktūra, neteikiant prioriteto naujoms statyboms.

4.3. Gyvenamųjų teritorijų plėtra

Koncepciniais pasiūlymais urbanistinės plėtros teritorijas yra numatoma vystyti atrinktuose urbanistiniuose centruose. Svarbiausios plėtros teritorijos yra numatomos C kategorijos centrui – Ukmergės miestui. Jo plėtrai pateikiamos dvi alternatyvos.

I-osios koncepcijos alternatyva, Ukmergės miesto struktūrą numatoma plėtoti kartu su gretimai esančių gyvenviečių centrais. Tuo tikslu dalis naujos plėtros teritorijų būtų formuojamos prie esamų Ukmergės miesto užstatytų teritorijų ir prie kitų gretimai esančių, kompaktiškai užstatytų gyvenamųjų vietovių, tokių kaip Rečionys, Laičiai, Deltuva. Tokiu būdu būtų formuojama bendra Ukmergės miesto ir jos palydovų sistema, kuri nebūtų suaugusi į vieną užstatytą teritoriją. Gyvenamosios teritorijos būtų atskirtos agrarinių teritorijų ir

želdinių. Tokia miesto vystymo kryptis leistų ilgesniam laikui planingai organizuoti kompaktišką Ukmergės miesto plėtrą, o kartu sudarytų prielaidas esamų gyvenviečių socialinės infrastruktūros vystymo skatinimui.

II-osios koncepcijos alternatyvos pasiūlymais pagrindines naujos plėtos gyvenamąsias teritorijas numatoma plėtoti nuo esamo miesto užstatymo šiaurės–vakarų kryptimi. Gyvenamųjų teritorijų vystymas planuojamas iki aplinkkelio (magistralinio kelio A20), taip pat numatant šios plėtos rezervą ir už aplinkkelio. Šios alternatyvos pagrindu būtų formuojamas žiedinės plėtos struktūros Ukmergės miesto branduolys.

Vietiniuose urbanistiniuose centruose numatomas gyvenamųjų teritorijų vystymas tiek esamos infrastruktūros bazėje, tiek urbanizuojant naujas žemės ūkio paskirties teritorijas. Įvertinant pateikiamų alternatyvų sprendinius, prioritetas atitinkamai būtų skiriamas numatomų pagrindinių vietinių urbanistinių centrų vystymui. Nepagrindiniuose urbanistiniuose centruose teritorinė plėtra gali būti vystoma esamos inžinerinės infrastruktūros bazėje, neteikiant prioriteto naujų kvartalų planavimui.

Kitose, centrams nepriskiriamose, gyvenvietėse prioritetas būtų teikiamas esamos inžinerinės infrastruktūros palaikymui.

Urbanistiniuose centruose gyvenamųjų teritorijų plėtra numatoma įvertinant esamas užstatytas teritorijas ir gamtos sąlygas. Be Ukmergės miesto, ryškesnė urbanistinė plėtra numatoma Veprių, Želvos, Taujėnų ir Siesikų miestelių aplinkoje. Siesikų miestelio plėtrą numatoma vystyti šiaurės kryptimi, prie pagrindinio miestelį kertančio rajoninio kelio. Taujėnų miestelį numatoma daugiau vystyti rytų kryptimi, plečiant už Mūšios upelio slėnio esančią užstatytą teritoriją. Želvos miestelio plėtra numatyta vakarų ir pietų kryptimis. Vepriuose naujos urbanizuojamos teritorijos planuojamos išdėstyti šiaurės kryptimi, prie rajoninio kelio į Deltuvą ir vakarų kryptimi, ties esamu vietinės reikšmės keliu. Vidiškių miestelyje plėtra galima vakarų kryptimi.

Kituose vietiniuose urbanistiniuose centruose numatoma mažesnė gyvenamųjų teritorijų plėtra. Urbanistiniuose centruose gyvenamųjų teritorijų plėtra būtų galima tiek vienu, tiek kitu koncepcijos alternatyvos variantu.

4.4. Pramonės teritorijų vystymas

Šiuo metu didžioji Ukmergės rajono įmonių dalis yra įsikūrusi Ukmergės mieste, kaimo vietovėms tenkant vos ketvirtadaliui visų veikiančių įmonių. Šiais koncepciniais sprendimais siūloma ir toliau vystyti Ukmergės miesto pramonines teritorijas, o taip pat sutelkti didesnę dėmesį pagrindinių urbanistinių centrų pramoninių teritorijų vystymui.

Koncepciniais pasiūlymais numatoma plėsti Ukmergės miesto pramoninę teritoriją vakarų pusėje. Numatoma pramonės teritorija būtų vystoma jau esamų pramonės įmonių kaimynystėje. Ties šia vieta yra 110/35 kV įtampos elektros tinklų transformatorių pastotė, geri transportiniai ryšiai ir inžineriniai tinklai.

Be šios teritorijos taip pat siūloma numatyti naujas pramonės zonas, kurios būtų atokiau nuo miesto teritorijos. Tokias zonas siūloma įvertinant esamą inžinerinę infrastruktūrą, galimų naujų logistinių centrų kūrimąsi, taip pat įvertinant galimų naujų įmonių sanitarinių zonų poreikį. Tokių pramonės zonų vystymui pateikiamos dvi alternatyvos. I-osios koncepcijos alternatyvos variantu siūlomų pramonės zonų vietos: pirmoji - į pietų pusę nuo Ukmergės miesto, prie magistralinio kelio A2 ir krašto kelio Nr.231 sankryžos, rytinėje magistralinio kelio pusėje; antroji - prie krašto kelio Nr. 174 į Taujėnus, ties Pamūšio gyvenvietė, trečioji - rytinėje miesto pusėje, už magistralinio kelio A2, ties krašto keliu Nr. 115 į Molėtus Antakalnyje II. II-osios koncepcijos alternatyvos variantu pirmosios dvi zonos išlaikomos tose pačiose vietose, tačiau vietoje trečiosios zonos Antakalnyje II siūloma vystyti pramonės zonas prie esamų gamybinių teritorijų Inkilų kaime bei Antakalnyje III.

Kitos pramonės teritorijos galėtų būti išdėstytos kituose vietiniuose urbanistiniuose centruose bei jų gretimybėse. Svarbiausi šių pramonės teritorijų išdėstymo principai:

- darni tūrinė pastatų kompozicija, įvertinanti esamo užstatymo mastelį bei erdvinę struktūrą;
- didesnio atstumo išlaikymas nuo rekreacinių objektų;
- kultūros paveldo objektų gretimybių įvertinimas, išlaikant reikiamą atstumą, prisitaikant prie architektūrinės aplinkos.

4.5. Rekreacijos vystymas

Ukmergės rajono savivaldybė yra gana palanki turizmui ir rekreacijai. Ypač perspektyvus vandens turizmas ir kiti aktyvūs laisvalaikio praleidimo būdai, pažintinis turizmas, lankant įvairius kultūros paveldo bei saugomus gamtos objektus. Palankumą turizmo plėtrai užtikrina turimas rekreacinis gamtinių objektų

potencialas, kultūros paveldo objektų gausa, o taip pat nedidelis atstumas nuo didžiųjų šalies miestų ir kaimynystė su stiprų turistinių–rekreacinių potencialą turinčiais Anykščių bei Molėtų rajonais.

Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, turizmo informacijos centro (TIC) lankytojų skaičius rajone auga, tačiau vis dar atsilieka nuo didžiosios dalies kitų apskrities rajonų savivaldybių. Pagrindinę turizmo rajone dalį sudaro vietinis turizmas.

Koncepciniais pasiūlymais yra numatomas rekreacinių teritorijų bei turizmo trasų vystymas. Rekreacinių zonų – centrų vystymas numatomas įvertinant gamtines sąlygas, esamą rekreacinę infrastruktūrą bei kitus traukos objektus. Rekreacinės zonos išdėstomos nepriklausomai nuo numatomų urbanistinių centrų formavimo variantų. Koncepcijos alternatyvose principiniai rekreacijos vystymo pasiūlymai išlieka tie patys, išskyrus kai kuriuos atskirus suplanavimo sprendinius. Žinoma, numatomų rekreacinių centrų veiklos pobūdis, priklausomai nuo urbanistinių centrų vystymo variantų, gali skirtis, tačiau planavimo alternatyvų jais sudaryti nesiekama.

Rekreacinė veikla Ukmergės rajono savivaldybėje laikoma viena iš perspektyvių veiklų, kuri gali ne tik pagerinti gyvenamosios aplinkos sąlygas, bet ir teikti ekonominę naudą. Pagrindiniai rekreaciniai centrai numatomi atsižvelgiant į gamtos sąlygas, vandens telkinius, esamą rekreacinę infrastruktūrą ir kt. Kaip pagrindiniai rekreaciniai centrai gali būti išskirti:

- Ukmergės miesto – prie Šventosios upės, taip pat Pašilėje.
- Veprių miestelio – numatomas pramogų komplekso įkūrimas išekspluatuoto karjero dalyje. Čia galėtų būtų įrengti teminiai pramogų parkai su vandens atrakcionais, aktyvaus bei pasyvaus poilsio zonomis.
- Lėno kaimo – Lėno ežero apylinkėse numatoma galimybė sporto, irklavimo bazės įkūrimui.
- Siesikų miestelio – numatoma rekreacinė zona apylinkėse prie Siesikų ežero, kuri apjungtų Siesikų pilį, miestelio objektus bei ežero pakrantes.
- Tajūnų miestelio – rekreacinė zona apimtų dabar jau funkcionuojančio dvaro sodybos objektus bei Mūšios upelio slėnį su tvenkiniu.
- Rečionių kaimo – numatoma rekreacinė zona prie Kurėnų ežero, vystant esamą paplūdimių infrastruktūrą, formuojant rekreacinius želdynus, sporto zonas. Ši rekreacinė zona būtų viena iš Ukmergės miesto rekreacinių užmiesčio zonų.
- Vidiškių miestelio – rekreacinė zona prie Kadrėnų tvenkinio, vystant esamą paplūdimių infrastruktūrą, formuojant rekreacinius želdynus, sporto zonas.
- Žemaitkiemio miestelio – prie Žemaitkiemio ir Kliepšių ežerų formuojami pėsčiųjų takai, vystoma paplūdimių infrastruktūra, rekreaciniai želdynai. Miestelio struktūroje vystomi rekreacinio aptarnavimo pastatai.
- Šešuolių miestelio – prie Šešuolių ežero formuojama tradicinė šalies kraštovaizdžio aplinka, vystoma rekreacinė infrastruktūra – paplūdimiai, pėsčiųjų takai. Esamų sodybų bazėje formuojami rekreacinio aptarnavimo objektai.
- Antakalnio kaimo – rekreacinė zona prie Žirnajų ežero. Esamų užstatytų teritorijų bazėje kuriama poilsio infrastruktūra (apgyvendinimo, kaimo turizmo ir pan.). Neužstatytų teritorijų dalyse išlaikomas atviro kraštovaizdžio pobūdis, teikiant prioritetą neužstatomų rekreacinių teritorijų formavimui.

Be atskirų rekreacinių zonų formavimo, taip pat numatomi turizmui bei rekreacijai tinkantys objektai:

Esami vystomi objektai:

- autokroso trasa Vidiškiuose;
- žirgynas Radiškių kaime.

Siūlomi objektai:

- buvusių sovietinių karinių bazių pritaikymas turizmui (Kopustėliai, Vepriai);
- nuotykių parkas prie Siesarties upės;
- žirginio turizmo centras prie Leonpolio;
- golfo aikštynas Želvos apylinkėse.

Be poilsio zonų, koncepciniais sprendiniais yra pateikiami turistinių trasų plėtojimo pasiūlymai. Svarbu paminėti, kad pro Ukmergės rajono teritoriją praeina nacionalinė autoturizmo trasa bei nacionalinė dviračių turizmo trasa, tačiau šios trasos apjungia tik svarbiausius lankytinus objektus. Šiuo metu Ukmergės rajone yra taip pat siūlomi atskiri vidaus turizmo maršrutai, iš kurių paminėtini: pažintinis maršrutas automobiliu „Dvarų žiedas“, pažintinis maršrutas dviračiais „Šventosios lankas“, pažintinis maršrutas dviračiais po Veprių kraterio apylinkes kt., tačiau jie taip pat apjungia tik dalį Ukmergės rajone esančių lankytinų bei vertų dėmesio objektų. Atsižvelgiant į esamus savitus Ukmergės rajono savivaldybės miestelius bei atskirus traukos objektus, siūloma

turistinių maršrutų trasas išplėsti. Pateikiamais koncepciniais pasiūlymais galėtų būti formuojamas rajono vidaus autoturizmo maršrutas, apjungiantis svarbiausius išskirtinius ir rajono savitumą sudarančius objektus. Tokiems išskirtiniams rajono traukos objektams galėtų būti priskirti šie gyvenamųjų vietovių erdvinės struktūros elementai:

1. Urbanistiniu bei kraštovaizdiniu požiūriu reikšmingos vietovės:

- Ukmergės senamiestis;
- Šešuolių miestelis;
- Veprių miestelis;
- Deltuvos miestelis;
- Siesikų miestelis;
- Želvos miestelis;
- Lėno kaimas;
- Taujėnų miestelis;
- Žemaitkiemio miestelis;
- Pabaisko miestelis;
- Vidiškių miestelis;
- Dainavos gyvenvietė;
- Kadrėnų kaimas;
- Rečionių kaimas.

2. Buvusios dvarų sodybos:

- Užugirio buvusi dvaro sodyba;
- Taujėnų buvusi dvaro sodyba;
- Siesikų buvusi dvaro sodyba–pilis;
- Veprių buvusi dvaro sodyba;
- Lyduokių buvusi dvaro sodyba;
- Leonpolio buvusi dvaro sodyba;
- Šventupės buvusi dvaro sodyba.

3. Varšuvos–Sankt Peterburgo trakto objektai.

4. Vaizdingos kraštovaizdžio vietos:

- Šventosios upės slėnis;
- Šešuolių miestelio apylinkės;
- Želvos miestelio apylinkės.

Įvertinant šių objektų urbanistinių, kraštovaizdinių bei architektūrinių patrauklumą yra numatomas vidaus žiedinis autoturizmo maršrutas, kuris ir jungtų minėtus traukos objektus.

I-osios koncepcijos alternatyvos sprendiniais yra siūlomas pilnas maršrutas, įtraukiant visus paminėtus traukos objektus, tuo tarpu II-osios koncepcijos alternatyvoje pateikiamas kitas siūlomos vidaus autoturizmo trasos variantas, sutrumpinant jos maršrutą. Autoturizmo trasos maršrutas sutrumpinamas atsižvelgiant į esamą vietinių kelių tinklą. Šia II-ąja koncepcijos alternatyva siūloma formuoti trumpesnę autoturizmo maršruto ruožą iš Šešuolių į Pabaiską, atsisakant Krikštėnų aplankymo.

Vandens turizmas

Vandens telkiniai Ukmergės rajone užima apie 3 % teritorijos ploto. Pro rajoną teka Šventoji, yra 12 kitų valstybinės reikšmės upių, 30 ežerų (iš jų 10 – valstybinės reikšmės), 19 tvenkinių (iš jų 8 – valstybinės reikšmės).

Ukmergės rajone yra siūlomi įvairūs rekreaciniai–pažintiniai vandens maršrutai Šventosios ir Siesarties upėmis, yra sukurta ir pritaikyta infrastruktūra – paplūdimiai, poilsiavietės ir kt.

Bendrojo plano koncepcija siūloma plėtoti esamų vandens turizmo trasų infrastruktūrą, vystant turizmo baidarėmis aptarnavimo infrastruktūrą – numatant bei įrengiant poilsiautojų sustojimo vietas, numatant privažiavimus baidarių atvežimui. Koncepciniais pasiūlymais siūloma išvystyti pramoginio irklavimo trasą, kuri jungtų Ukmergę ir Veprius. Ši trasa galėtų sujungti rajono centrą su numatomu pramogų parku.

4.6. Socialinė–kultūrinė aplinka

Ukmergės rajone veikia 6 lopšeliai–darželiai, 1 mokykla–darželis, 2 universalūs daugiafunkciai centrai, 4 pradinio ugdymo skyriai, 5 ikimokyklinio ugdymo skyriai, 5 gimnazijos, 1 progimnazija, 9 pagrindinės mokyklos, 1 specialiojo ugdymo mokykla, 1 vaikų globos namai. Taip pat yra įsikūrę 2 pagalbos mokiniui, mokytojui ir mokyklai įstaigos – Ukmergės švietimo centras ir pedagoginė psichologinė tarnyba bei 2 neformaliojo ugdymo įstaigos – sporto centras ir meno mokykla. 2012–2016 m. laikotarpiu ikimokyklinės ugdymo įstaigas lankusių vaikų skaičius išliko panašus, o mokinių skaičius mokyklose sumažėjo.

Rajone pirminės asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikia 4 pirminės sveikatos priežiūros įstaigos, antrines (stacionarines ir ambulatorines paslaugas) – 1 įstaiga. Daugiausia sveikatos priežiūros paslaugas teikiančių įstaigų yra Ukmergės mieste.

Savivaldybėje socialinių paslaugų poreikiai tenkinami gerai, tačiau, trūkstant lėšų, nepakankamai. Rajono teritorijoje yra 21 socialinių paslaugų (rūpybos) įstaiga, tačiau jos rajone išsidėstę netolygiai. Socialinės paslaugos prieinamiausios miesto gyventojams – didžioji jų dalis susitelkę Ukmergės mieste ir greta jo esančiose 4 seniūnijose (išimtis – Želvos seniūnija, turinti vieną socialinių paslaugų įstaigą). Pusė rajono seniūnijų (Pivonijos, Taujėnų, Žemaitkiemio, Veprių, Šešuolių ir Lyduokių) neturi nė vienos tokios įstaigos.

2016 m. socialiniai būstai čia sudarė tik 1,35 % visų savivaldybėje registruotų butų. Didžioji jų dalis buvo Ukmergės mieste, taip pat Taujėnų, Siesikų ir Pivonijos seniūnijose, tuo tarpu Vidiškių, Želvos ir Žemaitkiemio seniūnijose socialinių būstų iš viso nebuvo.

Ukmergės rajone veikia 3 juridinių statusą turinčios kultūros įstaigos – Ukmergės rajono kultūros centras, turintis 18 filialų, Ukmergės rajono savivaldybės Vlado Šlaito viešoji biblioteka, turinti 28 padalinius kaimuose ir Ukmergės kraštotyros muziejus, turintis 3 padalinius.

Socialinės–kultūrinės aplinkos koncepciniai pasiūlymai pateikiami priklausomai nuo pasirinktų gyvenamųjų vietovių vystymo alternatyvų (koncentruotos plėtros ir tolygios plėtros alternatyvos). Vienu ir kitu atveju pateikiami pasiūlymai sudaro tuos pačius socialinės, kultūrinės aplinkos plėtros principus, tačiau besiskiriančius dėl vystomų objektų teritorinio tinklo struktūros, jo tankumo ir objektų sutelkimo bei vystymo intensyvumo atskirose gyvenamosiose vietovėse.

Bendru atveju Ukmergės rajono savivaldybės prioritetinio vystymo gyvenamosiose vietovėse (C kategorijos centre ir vietiniuose urbanistiniuose centruose) socialinę ir kultūrinę bazę sudarytų esamos ir plėtojamos švietimo, sveikatos ir socialinės apsaugos, globos ir rūpybos, kultūros įstaigos, kuriose dirbtų 60–70 % rajono aukštos kvalifikacijos specialistų ir personalo su tinkamo lygio technine įranga. Pagrindinės plėtros kryptys – įstaigų modernizavimas, paslaugų kokybės gerinimas. Ypatingas dėmesys būtų skiriamas daugiafunkcinių socialinės infrastruktūros centrų steigimui ir plėtojimui. Siekiama, kad socialinio būsto dalis bendroje rajono būsto struktūroje priartėtų prie 3–5 % ir daugiau. Bendru atveju rekomenduojama gyvenamųjų vietovių socialinių ir kultūrinių įstaigų sudėtis pateikiama 1 lentelėje.

1 lentelė. Rekomenduojamas gyvenamųjų vietovių aprūpinimas socialinėmis ir kultūrinėmis įstaigomis

Urbanistiniai centrai	Institucinio aprūpinimo įstaigos	Kultūros objektai
Ukmergės miestas (C kategorijos centras):	• Mokyklos; • Ikimokyklinės ir priešmokyklinės įstaigos; • Medicinos įstaigos, globos ir rūpybos tarnybos, greitoji medicininė pagalba	• Kultūros centras bei kiti kultūros objektai; • Bendruomenių centrai; • Bibliotekos
Remiami ir stiprinami vietiniai urbanistiniai centrai (pagrindiniai urbanistiniai centrai):	• Mokykla*; • Ikimokyklinės ir priešmokyklinės įstaigos; • Medicinos įstaigos, globos ir rūpybos tarnybos	• Kultūros objektai (kultūros centro filialai, kt.); • Vietiniai bendruomenių centrai; • Bibliotekos
Palaikomi vietiniai urbanistiniai centrai (pagalbiniai urbanistiniai centrai):	• Mokykla*; • Ikimokyklinės ir priešmokyklinės įstaigos*; • Medicinos įstaigos, globos ir rūpybos tarnybos	• Vietiniai bendruomenių centrai; • Bibliotekos
Kitos gyvenvietės:	• Medicinos įstaigos, globos ir rūpybos tarnybos*	• Vietiniai bendruomenių centrai; • Bibliotekos*

* – institucinio aprūpinimo įstaigos vystomos pagal demografines tendencijas, siekiant išlaikyti esamas įstaigas

4.7. Žemės ūkis

Nors Ukmergės rajonas yra priskiriamas mažai palankių ūkininkauti žemių regionui, žemės ūkio naudmenos rajone užima 48 %, iš kurių 74,5 % sudaro ariama žemė. 2017 m. duomenimis, rajone yra 2 396

ūkliai. Vidutinis ūkio dydis – 7,20 ha. 87,78 % viso ūkių naudojamos žemės ploto sudaro žemės ūkio naudmenos. Pagrindinę ūkių žemėnaudų dalį (99,33 %) sudaro mažesni, iki 50 ha ploto, ūkliai. Didžioji dalis rajono ūkininkų verčiasi gyvulininkyste ir augalininkyste. 2013–2015 m. bendroji augalininkystės produkcija rajone išaugo, o gyvulininkystės – sumažėjo.

Igyvendinant koncepcijos alternatyvas, žemės ūkio teritorijose būtų išlaikyti žemės ūkio paskirties žemės plotai, statybą vykdant pagal LR ūkininko ūkio įstatymą (Žin. 1999-05-19, Nr. 43-1358), Lietuvos kaimo plėtros programos priemonių projektus, gamtinio karkaso bei kraštovaizdžio formavimo reikalavimus ir kt.

4.8. Kraštovaizdžio formavimas

Formuojant Ukmergės rajono kraštovaizdį siūloma išsaugoti vertingas kraštovaizdžio bei miestelių panoramas, kurios atsiveria nuo esamų svarbiausių susisiekimo trasų bei suformuotų apžvalgos taškų. Tuo tikslu yra siūloma išlaikyti atvirus stebėjimo laukus bei užtikrinti darnaus mastelio erdvinės struktūros formavimą.

Kraštovaizdžio formavimo pasiūlymus sudaro šie sprendiniai:

1. miestelių bei kaimų panoramų, išorės apžvalgos laukų išlaikymas, vidaus erdvių įvertinimas;
2. agrarinio kraštovaizdžio išlaikymas;
3. užstatymo išsklotinių formavimas, savitos erdvinės struktūros elementų išlaikymas.

Miestelių bei kaimų panoramų, išorės apžvalgos laukų išlaikymas, vidaus erdvių įvertinimas

Šiais sprendiniais siūloma saugoti atskirų miestelių bei kaimo gyvenamųjų vietovių kompaktiškai užstatytą teritoriją atsiveriančias panoramas, siluetus, apžvalgos taškus, gyvenviečių apžvalgos laukus:

- Siūloma išlaikyti Siesikų miestelio apžvalgos laukus nuo pietų pusės bei Siesikų ežero aplinkoje, kur susidaro svarbus bažnyčios bei Siesikų pilies vizualinis ryšys.
- Siūloma išlaikyti Žemaitkiemio miestelio perspektyvas nuo į jį sueinančių išorės kelių, ypač nuo pietų pusės, kur miestelio siluetas atsiveria laukų bei ežerų aplinkoje.
- Siūloma išlaikyti bei stiprinti Šešuolių miestelio apžvalgą nuo rytų pusės. Iš šios pusės, atvykstant nuo Želvos, atsiveria miestelio ir bažnyčios perspektyvos. Siekiant stiprinti silueto raišką, rekomenduojama humanizuoti šalia esančios gamybinės teritorijos užstatymą.
- Kaip išskirtinę, istoriniu požiūriu reikšmingą teritoriją siūloma saugoti Pabaisko mūšio lauko aplinką. Šio lauko atviros erdvės bei želdynų apsuptis gali bene geriausiai sukurti istorinės aplinkos pojūtį.
- Želvos miestelio panoramą siūloma formuoti nuo krašto kelio į Molėtus. Siūloma išlaikyti keliui lygiagrečių apžvalgos lauką, kuris leistų suvokti miestelio teritoriją su fragmentiškai atsiveriančiais bažnyčios bokštais.
- Siūloma išlaikyti Vidiškių miestelio apžvalgą nuo magistralinio kelio, atvykstant nuo Ukmergės pusės.
- Veprių miestelyje, kaip svarbiausia atvira erdvė išskiriama Veprių ežero aplinka. Formuojant Veprių miestelio erdvinę struktūrą siūloma išlaikyti kuo stipresnius vizualinius ryšius iš miestelio pusės į ežerą ir priešingai – nuo ežero apylinkių, išlaikant atvirus apžvalgos laukus, kurie leistų apžvelgti miestelio siluetą su bažnyčia.
- Kaip savitą rajono kraštovaizdį siūloma saugoti Lėno kaimo kraštovaizdį. Siūloma išlaikyti bei stiprinti miestelio ir bažnyčios perspektyvas su Lėno ežeru nuo kelio iš Ramygalos. Taip pat siūloma išlaikyti esamus bei formuoti naujus vizualinius ryšius su ežeru iš miestelio vidaus erdvių, o taip pat nuo ežero pakrančių į Lėno kaimo pusę.
- Siūloma taip pat išlaikyti Taujėnų miestelio kraštovaizdžio pobūdį. Nors miestelis neturi aukštų bažnyčios bokštų, tačiau turi raiškaus reljefo aplinką. Be to, miestelis išsidėstęs abipus Mūšios upelio slėnio, kuris formuoja didelę atvirą vidaus erdvę. Dėl šios priežasties, kaip vienas iš svarbesnių siūlymų ir būtų neužstatyto Mūšios upelio slėnio išlaikymas, kuris leistų suvokti dvi atskiras miestelio dalis.

Be šių išskirtinės kompozicijos gyvenamųjų vietovių erdvinės struktūros (miesteliai su bažnyčių bokštais, užstatymas, išsidėstęs vaizdingo reljefo, vandens telkinių aplinkoje ir pan.) apžvalgos išsaugojimo, siūloma išlaikyti ir kitų gyvenviečių atvirus apžvalgos laukus nuo šalia praeinančių tranzitinių kelių. Šie apžvalgos laukai leistų geriau suvokti gyvenviečių visumą bei išskirtų jas kaip atskirus kraštovaizdžio komponentus, pavyzdžiui: Vileikiai nuo magistralinio kelio A2; Rečionys nuo magistralinio kelio A2; Dainava nuo magistralinio kelio A6 ir kt.

Koncepciniais sprendinių principais taip pat siūloma saugoti atskirus miestelių gatvių ruožus su raiškiais vidaus erdvių perspektyvomis, kaip pavyzdžiui, Deltuvos nuo kelio iš Ukmergės (ties bažnyčios prieigomis); Lyduokių nuo kelio iš Želvos pusės, centrinėje miestelio dalyje ir kt.

Agrarinio kraštovaizdžio išlaikymas

Kartu su aukščiau paminėtų atskirų gyvenamųjų vietovių vizualinės aplinkos išlaikymu koncepciniais sprendiniais taip pat siūloma įvertinti esamo susiklosčiusio šalies agrarinio kraštovaizdžio visumą. Šalies agrarinis kraštovaizdis intensyviausiai yra suvokiamas nuo svarbiausių valstybinės reikšmės kelių – magistralinių ir krašto kelių. Todėl planuojant atskirų objektų išdėstymą, yra numatomas atvirų erdvių, leidžiančių suvokti agrarinio kraštovaizdžio vientisumą, išlaikymas nuo magistralinių, krašto bei rajoninių kelių. Šalia šių kelių numatoma išlaikyti agrarines teritorijas, naują užstatymą telkiant prie esamų kompaktiškai užstatytų teritorijų.

Užstatymo išklotinių formavimas

Kartu su panoramų bei perspektyvų saugojimu, siūloma taip pat formuoti atskirų gyvenviečių siluetus, išklotines, kurios stiprintų gyvenamosios vietovės erdvinės struktūros savitumą. Tuo tikslu yra siūlomi šie gyvenamųjų vietovių išorės vaizdo formavimo sprendiniai:

- Ukmergės miesto išklotinės formavimas nuo magistralinio kelio A2, ruože Rečionys–Dukstyna. Tai siūlymai ilgesniam laikotarpiui, nes jie apimtų naujų miesto plėtros teritorijų užstatymą, kuris ir turėtų sudaryti naują Ukmergės panoramą. Kartu su naujo užstatymo siūlymu, būtų siūloma išlaikyti pakankamą apžvalgos lauką nuo magistralinio kelio A2 iki numatomo miesto plėtros teritorijų užstatymo. Šiuo atveju kraštovaizdžio formavimo pasiūlymų principai abiejose alternatyvose būtų tie patys. Skirtumus sudarytų tik tai, kad I-osios alternatyvos atveju Ukmergės miesto panoramą formuotų iš dalies pramoninės teritorijos užstatymas, o II-osios alternatyvos pagrindu naują miesto išklotinę formuotų naujai numatomų gyvenamųjų teritorijų užstatymas.
- Šventupės gyvenvietės užstatymo architektūrinės raiškos gerinimas. Šventupės išorės vaizdo gerinimui būtų siūloma formuoti naują 2–3 aukštų užstatymą, papildantį esamą gyvenvietės erdvinę struktūrą, rekonstruoti esamus daugiabučius pastatus uždedant dvišlaičius stogus, panaudojant vientisas apdailos medžiagas ir pan.

Siekiant išlaikyti gyvenamųjų vietovių savitumus bei juos stiprinti, taip pat siūloma įvertinti ir tinkamai respektuoti šiuos išskirtinius architektūrinius objektus, kurie nėra įtraukti į saugomų objektų sąrašus:

- bažnyčios ir jų aplinka – Lyduokiuose, Želvoje, Krikštėnuose, Deltuvoje, Lėne, Taujėnuose;
- pastatai, gatvių, aikščių užstatymas – Vepriuose, Želvoje;
- išskirtinės vietos – Deltuvos mūšio vieta;
- etnoarchitektūros elementai, senųjų kaimų fragmentai – Kadrėnuose, Dvarniniuose (prie Šešuolių miestelio).

4.9. Nekilnojamasis kultūros paveldas

Ukmergės rajone yra 231 valstybės saugomas, registrinis arba paminklinis kultūros paveldo objektas. Rajone į nekilnojamųjų kultūros vertybių (NKV) registrą įrašyti 74 archeologijos paveldo objektai, kurių skaičius nuo 2007 m. pastebimai išaugo. 57 objektai yra paskelbti valstybės saugomais, 17 – registriniais.

Ukmergės rajone vyrauja archeologijos paveldas, dalis piliakalnių yra vizualiai reikšmingi kraštovaizdžiui, tačiau nei vienas jų neturi paminklo statuso. Dalis piliakalnių yra apaugę želdiniais, sunkiai matomi aplinkoje. Rajone taip pat yra reikšmingų, visoje šalyje garsių didelių dvarų sodybų kompleksų. Lyginant su 2007 m., piliakalniai, ypač Ukmergės, yra tvarkomi geriau, o dvarų sodybų, ypač didžiausių, būklė yra reikšmingai pagerėjusi, daug jų turi savininkus.

Rajone yra eilė jo savitumui reikšmingų vietovių, pasižyminčių urbanistine, architektūrine, kraštovaizdžio, istorine ir archeologine vertėmis, tarp kurių – 18 piliakalnių, 1 senojo miesto vieta, 1 kultūros paveldo vietovė, 3 mitologinės, kraštovaizdžiui reikšmingos vietos, taip pat svarbius įvykius žyminčios vietos, monumentai, gausu Lietuvos partizanų kapų kompleksų ir atskirų kapų.

Urbanistiniu–architektūriniu–istoriniu–archeologiniu požiūriu ypač reikšmingas yra Ukmergės miestas, kurio istorinei daliai suteiktas senamiesčio statusas. Ukmergės mieste vyrauja statinių ir archeologijos paveldas, jo senamiesčio teritorijoje registruoti 26, už senamiesčio ribų – 15 nekilnojamojo kultūros paveldo objektų, jų kompleksų ir vietovių, registruotų kaip kultūros vertybės.

Kultūros paveldo išsaugojimo interesai yra tiesiogiai susieti su rajono kultūrinės, socialinės ir ekonominės plėtros programomis. Bendrajame plane suformuluoti kultūros paveldo dalies sprendiniai užtikrintų Ukmergės rajono kultūros paveldo apsaugą, tinkamą naudojimą, pritaikymą, pažinimą, integraciją į šiuolaikinį gyvenimą. Dėl šios priežasties Ukmergės rajono savivaldybės teritorijos kultūros paveldo išsaugojimo ir panaudojimo sprendiniai paremti tokiais esminiais principais:

1. Nekilnojamąjį kultūros paveldą būtina vertinti apsaugos ir plėtros sąsajų kontekste bei vienodai gerbiant seną ir naują. Paveldas negali trukdyti inovacijoms, o inovacijos negali būti kuriamos praeities vertybių sąskaita. Kiekvienas metas turi palikti savo ženklą istorijoje ir rasti savo vietą teritorijoje.
2. Nekilnojamąjį kultūros paveldą, kaip daugiaamžės kultūrinės, socialinės, ekonominės veiklos istorinį produktą, būtina suprasti bei vertinti kaip šių veiklos sričių permanentinės plėtros politikos dalį.
3. Būtina užtikrinti paveldo funkcionalumą ne tik kultūros istorijos atskleidimo bei krašto savasties išsaugojimo reikmėms, bet ir Ukmergės rajono kultūros ir jo savitumo plėtros interesams.
4. Rajono subalansuotai plėtrai ekonominė sėkmė ne mažiau būtina negu kultūros ir gamtos paveldas. Nei vieno iš šių trijų rajono aplinkos kokybės ir gyvenimo gerovės komponentų negalima vertinti atsietai ir teikti bent vienam iš jų išskirtinį prioritetą.
5. Kultūros paveldo objektų bei vietovių teritorijose ir apsaugos zonose planuojama veikla turi būti reglamentuojama kultūros paveldo specialiaisiais planais bei kultūros paveldo apsaugą reglamentuojančiais aktais.

Ukmergės rajono savivaldybės bendrojo plano sprendiniai turi būti įgyvendinami, remiantis pagrindinėmis kultūros paveldo apsaugos nuostatomis:

- išsaugoti ir gaivinti paveldėtą regiono savitumą atspindintį kultūros paveldą;
- stiprinti valstybės institucijų ir visuomenės atsakomybę už kultūros paveldo išsaugojimą.

Sprendiniais turės būti išsaugoti Ukmergės rajono kultūrinio kraštovaizdžio savitumai:

- su unikaliomis gamtinėmis sąlygomis ir svarbiais kultūros paveldo objektais tiesiogiai susijusių miestų, miestelių, kaimų urbanistiniai, architektūros ypatumai, jų istorija, svarbių įvykių atmintis (Ukmergė, Šešuoliai, Siesikai, Deltuva, Pabaiskas, Vepriai, Žemaitkiemis, Lyduokiai, Vidiškiai, Taujėnai, Lėno–Užulėnio–Užugirio arealas);
- kultūros paveldo apsauga turės būti realizuojama, pritaikant ją viešajam pažinimui ir naudojimui, kultūriniam turizmui plėtoti;
- būtina tvarkyti nykstančius dvarų sodybų fragmentus, pritaikyti juos naudojimui;
- archeologijos vertybėms – Ukmergės senamiesčiui, piliakalniams ir senovės gyvenvietėms užtikrinti apsaugos tikslus – mokslinio pažinimo įgyvendinimą, piliakalnių teritorijų apvalymą nuo želdinių ir prieigų sutvarkymą;
- Šešuolių urbanistinei vietai būtina patikslinti teritorijos ribas ir parengti tvarkymo planą.

4.10. Inžinerinė infrastruktūra

Vandens tiekimas

Ukmergės rajono savivaldybėje sunaudojamo vandens kiekiai yra gana dideli. Čia visiems vartotojams – gyventojams, įstaigoms ir organizacijoms, gamybinėms įmonėms pagal poreikį yra tiekiamas geriamasis požeminis vanduo, atitinkantis Lietuvos higienos normos HN 24:2003 „Geriamojo vandens saugos ir kokybės reikalavimai“ reikalavimus. Pastaraisiais metais vandens sunaudojimas Ukmergės rajone padidėjo. Galima daryti prielaidą, kad ši tendencija išliks.

Numatoma, kad ir perspektyvoje visiems vartotojams bus tiekiamas geros kokybės požeminis geriamasis vanduo, atitinkantis Lietuvos higienos normos HN 24:2003 reikalavimus. Kadangi nėra numatoma nei didelio gyventojų skaičiaus padidėjimo, nei žymaus pramonės augimo, žinant, jog bus įdiegtos mažesnius vandens kiekius naudojančios technologijos, daroma išvada, kad Ukmergės rajone artimiausiu 20 metų laikotarpiu didelio geriamojo vandens poreikio padidėjimo neturėtų būti. Tokiu atveju, esamų vandenviečių ir vandentiekio įrenginių pakaks, jų pajėgumus pagal poreikius padidinant. Esamų vandens tiekimo magistralių pralaidumas bus pakankamas.

Jei nenumatyta atsirastų poreikis Ukmergėje, ar netoli jos statyti įmonę su dideliais geriamojo vandens poreikiais, turėtų būti įsisavinama rezervinė Ukmergės miesto vandenvietė, dabartiniu metu esanti privačios

nuosavybės teise valdomame žemės sklype. Šios rezervinės vandenvietės vandens išteklių yra išžvalgyti, jos sanitarinė apsaugos zona (SAZ) pažymėta BP brėžinyje.

Šiuo bendroju planu numatoma nutiesti vandentiekio linijas į Ukmergės miesto ir kaimiškųjų vietovių plėtos teritorijas ir į naujai statomus pramonės objektus, taip pat plėsti vandentiekio tinklą esamuose kvartaluose. Numatoma, kad visiems vartotojams reikiamu slėgiu bus tiekiamas geriamojo vandens kokybės reikalavimus atitinkantis požeminis vanduo. Išgaunamo požeminio vandens kokybė bakteriologiniu požiūriu yra gera, tačiau 2013–2015 m. didžiosios dalies vandenviečių vandens mėginiuose buvo identifikuota mikrobiologinė tarša, vertinama kolonijas sudarančių vienetų skaičiumi 1 ml ir rodanti galimą avariją vandentiekio sistemoje. Kai kuriose vandenvietėse pastebimos didesnės, prie ribinės vertės (0,5 mg/l) artėjančios amonio koncentracijos ir išaugę, bet normų (200 µg/l) neviršijančios bendrosios geležies koncentracijos, todėl vanduo turi būti nugeležinamas, pagal poreikį iš jo šalinamas amonis.

Numatoma, kad nekokybiški vamzdiniai ir pasenę įrenginiai bus atnaujinami, o nenaudojami įrenginiai (vandentiekio bokštai, rezervuarai ir kita įranga) – demontuoti. Neeksploatuojami arteziniai gręžiniai turi būti užsandarinami.

Nuotekų tvarkymas

Buitinių nuotekų tvarkymas. Dabartiniu metu Ukmergėje ir rajono savivaldybės miesteliuose bei kaimuose yra išvystyta buitinių nuotekų surinkimo, jų tvarkymo sistema. Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, didžioji Ukmergės miesto bei gyventojų dalis yra prisijungusi prie centralizuotos nuotekų tvarkymo sistemos, o rajono miestelių ir kaimų gyventojų – prie nuotekų surinkimo sistemų. Įstaigų, organizacijų ir gamybinių įmonių nuotekos yra surenkamos, nuvedamos į centralizuoto nuotekų surinkimo sistemas. Surinktos nuotekos yra tvarkomos, valomos ir tik išvalytos išleidžiamos į atvirosius vandens telkinius. Didžiausia nuotekų valykla yra Ukmergės miesto nuotekų valykla, kurioje biologiškai išvalytos iki normomis reikalaujamo laipsnio nuotekos yra išleidžiamos į Šventosios upę.

Vandenių apsauga Lietuvoje yra prioritetinga aplinkosaugos dalis. Šioje Ukmergės rajono teritorijos bendrojo plano koncepcijoje numatoma tolimesnė nuotekų surinkimo sistemų plėtra tiek naujai užstatomuose kvartaluose, tiek esamuose, jau užstatytuose kvartaluose, miestelių ir kaimų dalyse. Tik išvalytas nuotekas numatoma išleisti į vandens telkinius. Taip pat numatomas tolimesnis nuotekų tvarkymo ūkio modernizavimas, pasenusių įrengimų keitimas naujais, priemonių, sumažinančių gruntinių bei lietaus vandenių patekimą į buitinių nuotekų nuvedimo vamzdinius, įgyvendinimas.

Paviršinių nuotekų tvarkymas. Rajone paviršinių nuotekų tvarkymo sistema yra išvystyta nepakankamai – yra tik keli paviršinių nuotekų surinkimo kolektoriai su įrengtomis nuotekų valyklomis, pašalinančiomis naftos produktus ir nešamą smėlį. Paviršinės nuotekos, surinktos nuo labai užterštų teritorijų, prieš išleidžiant į nuotekų tinklus ar vandens telkinius, yra apvalomos lokaliuose įrenginiuose.

Šia Ukmergės rajono savivaldybės teritorijos bendrojo plano koncepcija numatoma:

1. Ir ateityje eksploatuoti esamus paviršinių nuotekų surinkimo tinklus ir nuotekų valyklas;
2. Įrengti paviršinių nuotekų valyklas prie esamų išleistuvų, kur to reikalauja normos;
3. Nuo labai užterštų, pvz. naftos produktais, teritorijų surinktas paviršines nuotekas apvalyti lokalinėse paviršinių nuotekų valyklose, prieš jas išleidžiant į atvirosius vandens telkinius.

4.11. Susisiekimo sistema

Kelių tinklo atžvilgiu Ukmergės miestas yra išsidėstęs labai palankioje vietoje, nuo didžiųjų šalies miestų nutolus tik vidutiniškai apie 70 km. Magistraliniai keliai praeina pro centrinę savivaldybės teritorijos dalį, svarbiausių krašto kelių tinklas sueina į Ukmergės miestą, sudarydamas spindulinę struktūrą, o rajoniniai keliai jungia seniūnijų centrus bei kitas gyvenvietes. Savivaldybę kertantys A2 ir A6 keliai priklauso ir europinėms magistralėms. Nors rajonas ir nepatenka į patvirtintų tarptautinių transporto koridorių tinklą, galima teigti, kad transportiniu atžvilgiu rajono savivaldybėje susidaro palankios sąlygos pramonės ir verslo plėtojimui tiek šalies, tiek ir tarptautiniu mastu.

Remiantis koncepciniais pasiūlymais, numatoma išlaikyti esamą kelių tinklą. Įvertinant pasirinktą teritorinės plėtos alternatyvą būtų vystomi nauji susisiekimo tinklo elementai – gatvės, keliai. Plėtojant esamą kelių infrastruktūrą, koncepciniais sprendiniais yra siūloma numatyti naujus kelių aptarnavimo objektus.

Atsižvelgiant į Nacionalinio lygmens autoturizmo specialųjį planą (II „Atkulos projektai“, VĮ Valstybinio žemėtvarkos instituto Kraštovarkos ir teritorijų planavimo skyrius, 2008), patvirtintą 2009 m. vasario 23 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymu Nr. 4-68, yra fiksuojamos *autoturizmo trasos*:

- „Aukštaitijos keliai“, ruožo Ukmergė–Anykščiai dalis (magistralinis kelias A6 ir krašto kelias Nr. 120)
- ruožo Kėdainiai–Ukmergė dalis (krašto kelias Nr. 145);
- ruožo Ukmergė–Nevėžis dalis (krašto kelias Nr. 174).

Šių autoturizmo trasų įgyvendinimo priemonių planas ir etapai nustatyti Nacionalinio lygmens autoturizmo specialiajame plane.

Koncepciniais sprendiniais taip pat yra numatomos poilsio ir automobilių stovėjimo aikštelių vietų išdėstymas, kuriose kartu būtų pateikiama Ukmergės rajono turizmo informacija.

Remiantis minėtu specialiuoju planu bei Poilsio ir stovėjimo aikštelių plėtros programos įgyvendinimo priemonių planu (Transporto ir kelių tyrimo institutas, 2007) yra numatomos stovėjimo aikštelės:

- prie magistralinio kelio A2, ties Varkališkių kaimu, netoli Šventosios upės (I klasės stovėjimo aikštelė);
- prie magistralinio kelio A6, ties Pageležiais (I klasės stovėjimo aikštelė);
- prie magistralinio kelio A6, ties Radiškio kaimu, netoli Šventosios upės (II klasės stovėjimo aikštelė; galimi kelio aptarnavimo objektai – motelis, kavinė ir kt.).

Be išvardintų stovėjimo aikštelių koncepciniais sprendiniais taip pat yra siūlomos papildomos stovėjimo aikštelės bei kelio aptarnavimo objektai:

- prie magistralinio kelio A2, ties Jačionimis (II klasės stovėjimo aikštelė; galimi kelio aptarnavimo objektai);
- prie magistralinio kelio A2, ties Taujėnais (I klasės stovėjimo aikštelė; galimi kelio aptarnavimo objektai);
- prie krašto kelio Nr. 174, ties Menturių kaimu (II klasės stovėjimo aikštelė);
- prie krašto kelio Nr. 145, ties Lokėnų kaimu (II klasės stovėjimo aikštelė).

Taip pat koncepcija yra siūlomas buvusių Varšuvos–Sankt Peterburgo trakto pašto stočių trasos pritaikymas turizmui. Išlikusios pašto stotys galėtų taip pat būti pritaikomos kaip kelio aptarnavimo objektai su poilsio infrastruktūra.

5. APIBENDRINIMAS, KONCEPCIJŲ ALTERNATYVŲ SPRENDINIŲ PRIVALUMAI IR TRŪKUMAI

Bendruoju atveju, koncepciniais pasiūlymais yra pateikiami gyvenamųjų vietovių sistemos vystymo siūlymai, kurie sudarytų atskirų urbanistinių centrų vystymo, rėmimo bei palaikymo principus. Remiantis koncepciniais pasiūlymais, svarbiausius gyvenamųjų vietovių sistemos elementus sudarytų I lygmens urbanistinis centras – C kategorijos rajono centras Ukmergė, II lygmens urbanistiniai centrai – pagrindiniai ir nepagrindiniai vietiniai urbanistiniai centrai bei kitos gyvenamosios vietovės. Atsižvelgiant į šiuos gyvenamųjų vietovių sistemos elementus, kiekvienam jų numatomi atitinkami vystymo pasiūlymai bei principai.

Pagrindiniame savivaldybės centre – Ukmergėje numatomas visų esamų institucinių įstaigų, kultūros objektų išlaikymas ir plėtra. Taip pat planuojama plėtoti viešąsias erdves, želdynų sistemas, sporto, žaidimų aikštynus bei kitas specialias teritorijas bendruomenės poreikiams. Rajono centre, remiant savivaldybei, skiriamas prioritetas aukštos kvalifikacijos reikalaujančioms pramonės įmonėms, pramonės parkams, laisvajai ekonominei zonai kurti.

II lygmens vietiniuose urbanistiniuose centruose numatoma išlaikyti esamą socialinę infrastruktūrą ir skirti atitinkamą paramą pramonės įmonių bei verslų kūrimuisi:

- remiamuose ir stiprinamuose pagrindiniuose urbanistiniuose centruose, remiant savivaldybei, numatoma vystyti investicines teritorijas aukštos kvalifikacijos nereikalaujančios pramonės įmonėms, žemės ūkio apdirbamajai pramonei, amatų centrams;
- palaikomuose pagalbinuose urbanistiniuose centruose, remiant savivaldybei, numatoma vystyti daugiau pavienes investicines teritorijas, tokias kaip amatų centrai ar pan. Jei atsiranda privati iniciatyva, kitų įmonių įsikūrimas taip pat yra skatinamas ir palaikomas.

Urbanistiniuose centruose galimiems investitoriams (pramonė, transportas, sandėliavimas, medicinos, prekybos ir kt. paslaugos) atitinkamai būtų siekiama parengti investicinę bazę, kurią sudarytų iš anksto paruošti objektai (sklypai, pastatai) ir aiškiai apibrėžtos sąlygos bei reikalavimai ir t. t.

Kitose kaimo gyvenamosiose vietovėse didesnis dėmesys būtų skiriamas išskirtinės gyvenamosios aplinkos formavimui. Jose turėtų būti išlaikomas būdingas šalies kaimo kraštovaizdžio pobūdis. Šios

gyvenamosios vietovės būtų orientuotos į žemės ūkyje dirbančiųjų būstą bei į jų darbo vietą, į specialistų, dirbančių urbanistiniuose centruose gyvenamąjį būstą kaime, o taip pat į turizmo, rekreacijos vystymą.

Gyvenamųjų vietovių koncepcinio vystymo principiniai siūlymai pateikti 2 lentelėje.

2 lentelė. Principinis gyvenamųjų vietovių aprūpinimas socialine, kultūrine ir viešąja infrastruktūra bei pramonės vystymo kryptys

Urbanistiniai centrai	Institucinio aprūpinimo įstaigos	Kultūros objektai	Viešosios erdvės	Pramonės vystymo kryptys
Ukmergės miestas (C kategorijos centras):	• Mokyklos; • Ikimokyklinės ir priešmokyklinės įstaigos; • Medicinos įstaigos, globos ir rūpybos tarnybos, greitoji medicininė pagalba	• Kultūros centras bei kiti kultūros objektai; • Bendruomenių centrai; • Bibliotekos	• Viešosios erdvės, želdynai, jų sistema; • Sporto kompleksai, stadionas	• Vystomos investicinės teritorijos aukštos kvalifikacijos reikalaujančioms pramonės įmonėms, pramonės parkams, laisvajai ekonominei zonai
Remiami ir stiprinami vietiniai urbanistiniai centrai (pagrindiniai urbanistiniai centrai):	• Mokykla*; • Ikimokyklinės ir priešmokyklinės įstaigos; • Medicinos įstaigos, globos ir rūpybos tarnybos	• Kultūros objektai; • Vietiniai bendruomenių centrai; • Bibliotekos	• Viešoji erdvė, želdynai, jų sistema; • Stadionas, sporto aikštynas	• Vystomos investicinės teritorijos aukštos kvalifikacijos nereikalaujančios pramonės įmonėms, žemės ūkio apdirbamajai pramonei, amatų centrams
Palaikomi vietiniai urbanistiniai centrai (pagalbiniai urbanistiniai centrai):	• Mokykla*; • Ikimokyklinės ir priešmokyklinės įstaigos*; • Medicinos įstaigos, globos ir rūpybos tarnybos	• Vietiniai bendruomenių centrai; • Bibliotekos	• Viešoji erdvė, želdynai, jų sistema; • Sporto aikštelės, stadionas arba atvira žaidimų erdvė	• Vystomos investicinės teritorijos amatų centrams; • Skatinamas investicinių teritorijų kūrimasis aukštos kvalifikacijos nereikalaujančios pramonės įmonėms, žemės ūkio apdirbamajai pramonei
Kitos gyvenvietės:	• Medicinos įstaigos, globos ir rūpybos tarnybos*	• Vietiniai bendruomenių centrai; • Bibliotekos*	• Viešoji erdvė; • Sporto ir žaidimų erdvė	• Skatinamas investicinių teritorijų kūrimasis aukštos kvalifikacijos nereikalaujančios pramonės įmonėms, žemės ūkio apdirbamajai pramonei, amatų centrams

* – institucinio aprūpinimo įstaigos vystomos pagal demografines tendencijas, siekiama išlaikyti esamas įstaigas

Šiame bendrųjų sprendinių formavimo etape, atsižvelgiant į aukščiau apibūdintus gyvenamųjų vietovių sistemos elementus, yra pateikiamos jų lokalizavimo alternatyvos. Bendru atveju, pateikiamos koncepcijų alternatyvos suteikia galimybę vystyti Ukmergės rajono savivaldybės gyvenamąsias vietas, numatant urbanistinės plėtros teritorijas, pramonės objektų vystymą ir kt., tačiau jų urbanistinio vystymo principai yra skirtingi. Vertinant I-osios koncepcijos privalumus, galima išskirti, kad vystant esamas susiklosčiusias gyvenamąsias vietas būtų sudarytos palankesnės sąlygos Ukmergės miesto bei atrinktų keturių didesnių kaimo gyvenamųjų vietovių plėtojimui. Šiais sprendimais būtų sudarytos galimybės didesnio urbanistinio efekto pasiekimui atrinktuose pagrindiniuose centruose, tuo tarpu II-osios koncepcijos atveju būtų atrenkamas kur kas didesnis skaičius pagrindinių urbanistinių centrų, kuriems būtų teikiamas urbanistinės plėtros prioritetas. Šiuo atveju, atrinktų gyvenamųjų vietovių siekiamas tolygus vystymas gali pareikalauti kur kas didesnių sąnaudų. Be to, šiuo atveju skiriamos investicijos gali per daug išsiskaidyti ir nesuteikti siekiamo gyvenamųjų vietovių vystymo efektyvumo. Tuo tarpu I-osios alternatyvos atveju skiriamos investicijos galėtų būti paskirstytos kryptingiau bei duoti didesnę ekonominę bei urbanistinę efektą.

Lyginant urbanistinių centrų aptarnavimo spindulius, galima išskirti, kad I-osios alternatyvos atveju pagrindiniai centrai aptarnautų vidutiniškai 12–16 km nutolusias teritorijas (3 lentelė). Iki jų susisiekimas automobiliu ar visuomeniniu transportu truktų apie 20–30 min. II-osios alternatyvos atveju, pagrindiniai urbanistiniai centrai aptarnautų 7–9 km nutolusias teritorijas. Iki jų susisiekimas automobiliu ar visuomeniniu transportu truktų vidutiniškai 10–15 min. Bendru atveju, iki nepagrindinių urbanistinių centrų kelias būtų apie 5 km. Tai atstumas, kurį galima nesunkiai įveikti dviračiu (apie 20–30 min.). Tad, įvertinant pagrindinių urbanistinių centrų išsidėstymą, I-osios alternatyvos atveju galėtų išaugti visuomeninio susisiekimo reikšmė. Tuo tarpu II-osios alternatyvos atveju galėtų būti labiau panaudojama dviračių susisiekimo infrastruktūra.

3 lentelė. I-osios ir II-osios koncepcijos alternatyvų urbanistinių centrų aptarnavimo spindulių palyginimas

Koncepcijų alternatyvos	Pagrindinių urbanistinių centrų vidutinis aptarnavimo spindulys	Pagalbinių urbanistinių centrų vidutinis aptarnavimo spindulys
I-osios koncepcijos alternatyva	12–16 km	5–6 km
II-osios koncepcijos alternatyva	7–9 km	5–6 km

Vertinant Ukmergės miesto plėtros pasiūlymus, galima atkreipti dėmesį į numatomus skirtingus plėtros modelius. I-osios alternatyvos atveju būtų numatytas kompaktiškos miesto struktūros išlaikymas, kartu vystant gretimas gyvenamąsias vietas. Šiuo atveju būtų sudarytos palankesnės galimybės šalia esančių gyvenamųjų vietovių inžinerinės bei socialinės infrastruktūros vystymui. Tuo tarpu žiedinės plėtros atveju būtų sudaromos prielaidos vientisos miesto užstatymo teritorijos plėtimui. Susisiekiama atžvilgiu šios teritorijos būtų arčiau Ukmergės miesto centro, tačiau urbanistiniu požiūriu susidarytų prielaidos daugiau monotoniškos urbanistinės struktūros atsiradimui. Tokiu atveju būtų svarbu užtikrinti urbanistinės struktūros įvairovę, nustatant griežtesnius užstatymo reguliavimo reglamentus, numatant intensyvias užstatymo zonas lokalių miesto centrų formavimui ir pan.

Pramonės teritorijų išdėstymo pagrindinius skirtumus sudaro siūlomos naujos pramoninės zonos Ukmergės miesto apylinkėse, rytinėje jos pusėje ties krašto keliu Nr. 115 į Molėtus. I-ojoje alternatyvoje siūloma vystyti pramonės teritorijas ties esama pramonės įmone Antakalnio II kaime. Tačiau ši teritorija yra aukštumoje, netoli nuo Šventosios upės šlaitų, gražioje vaizdingoje vietoje. Tuo tarpu II – osios koncepcijos alternatyva numatomos pramonės zonos greta esamų gamybinių teritorijų Inkilų bei Antakalnio III kaimuose. Šios teritorijos kraštovaizdiniu požiūriu yra palankesnės pramonės objektų vystymui. Be to jos būtų arčiau kaimo gyvenviečių.

Vertinant pateiktus Bendrojo plano koncepcinius sprendinius (tekstinė bei grafinė dalys), reikalinga pastebėti, kad čia pateikti svarbiausi, strateginiai savivaldybės teritorijos vystymo siūlymai. Patektais Bendrojo plano koncepciniais siūlymais siekiama nurodyti svarbiausias teritorijos vystymo kryptis, pagal kurias galėtų būti formuojami teritorijų vystymo prioritetai, teikiama savivaldybės parama teritorijų plėtojimui ir pan. Atskiri lokalūs galimi teritorijų vystymo sprendiniai šioje Bendrojo plano rengimo stadijoje nenagrinėjami. Nedidelės apimties užstatymo bei kitų sprendinių numatymo galimybės bus nustatomos sprendinių konkretizavimo stadijos metu.

IŠVADOS

1. Ukmergės rajono savivaldybei rengiamos *dvi* pagrindinės *vystymo alternatyvos* – *koncentruotos plėtros alternatyva* ir *tolygios plėtros alternatyva*. Šių alternatyvų sprendinių pagrindą sudaro gyvenamųjų vietovių sistemos formavimo pasiūlymai. Remiantis koncepciniais pasiūlymais, kaip svarbiausius gyvenamųjų vietovių sistemos elementus sudarytų I lygmens urbanistinis centras – C kategorijos rajono centras Ukmergė, II lygmens urbanistiniai centrai – pagrindiniai ir nepagrindiniai vietiniai urbanistiniai centrai bei kitos gyvenamosios vietovės.
2. *Koncentruotos plėtros alternatyva* numatoma teikti prioritetinę paramą mažesniai gyvenamųjų vietovių skaičiui, tačiau skiriant joms didesnę dėmesį. Šia alternatyva būtų numatoma vystyti Ukmergės miestą kaip regioninį C kategorijos centrą. Kaip pagrindinius vietinius urbanistinius centrus numatoma atrinkti Veprius, Želvą, Taujėnus, Siesikus ir Vidiškius. Kitas, stambesnes gyvenvietes, būtų siūloma išlaikyti kaip pagalbinius urbanistinius centrus. Tai būtų kiti administracines funkcijas turintys seniūnijų centrai – Deltuva, Pabaiskas, Liaušiai, Žemaitkiemis ir Lyduokiai bei dalis kitų gyvenamųjų vietovių, turinčių išskirtinius erdvinės struktūros elementus, gamtinių teritorijų rekreacinį potencialą, tai - Šešuoliai, Dainava, Tulpiakėmis, Lėnas, Baleliai, Kultuvėnai, Šventupė, Krikštėnai. Šiems pagalbiniais vietiniams urbanistiniams centrams būtų nustatomas palaikomasis vystymo režimas.
3. *Tolygios plėtros alternatyva* numatoma plėtoti esamą, susiklosčiusį gyvenamųjų vietovių tinklą, atsižvelgiant į gyvenamųjų vietovių turimą administracinę statusą. Šia alternatyva būtų numatoma plėtoti Ukmergės miestą kaip regioninį C kategorijos centrą. Kaip vietinius, plėtojamus pagrindinius vietinius urbanistinius centrus numatoma vystyti visus seniūnijų centrus – Deltuvą, Lyduokius, Pabaiską, Siesikus, Liaušius, Taujėnus, Veprius, Vidiškius, Želvą ir Žemaitkiemį, kaip pagalbinius vietinius urbanistinius centrus – Šešuolius, Dainavą, Tulpiakėmis, Lėną, Balelius, Kultuvėnus, Šventupę, Laičius, Rečionis, Krikštėnus ir Nuotekus.

4. Vertinant I-osios ir II-osios koncepcijų *privalumus*, galima išskirti, kad pagal II-ąją koncepciją vystant esamas susiklosčiusias gyvenamąsias vietas būtų sudarytos palankesnės sąlygos visų atrinktų didesnių kaimo gyvenamųjų vietovių plėtojimui. Tuo tarpu I-osios alternatyvos atveju atrenkamas kur kas mažesnis skaičius pagrindinių urbanistinių centrų, kuriems būtų teikiamas urbanistinės plėtros prioritetas. Jei I alternatyva siekiama remti kuo daugiau gyvenamųjų vietovių, užtikrinant jų kultūrinį-socialinį aptarnavimą, tai II koncepcijos alternatyva siekiama didesnio ekonominio bei urbanistinio efekto mažesnioje dalyje gyvenviečių.
5. Kartu su gyvenamųjų vietovių sistemos formavimo Bendrojo plano koncepcijų alternatyvų pasiūlymais pateikiami alternatyvūs sprendiniai Ukmergės miesto gyvenamųjų teritorijų plėtros vystymui ir pramonės zonos formavimui Ukmergės miesto apylinkėse. Taip pat koncepcijos sprendiniuose pateikiami principiniai pasiūlymai rekreacijos, kultūros paveldo objektų vystymui, socialinės bei inžinerinės infrastruktūros plėtojimui, susisiekimo sistemai, kraštovaizdžio formavimui ir kt., kurių principiniai sprendiniai tiek vienu, tiek kitu pateikiamų koncepcijų alternatyvų atveju išlieka tie patys.

GRAFINĖ DALIS

3. Teritorijos vystymo koncepcija, M 1:50 000. I alternatyva, Nr. K-1;
4. Teritorijos vystymo koncepcija, M 1:50 000. II alternatyva, Nr. K-2.